

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Морфофизиология» пәні бойынша тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		80 беттің 1 беті

ТӘЖІРИБЕЛІК САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Пән атауы: «Морфофизиология»

Пән коды: Morfo 1202

БББ атауы: 6B10118- «Медициналық-профилактикалық іс»

Оқу сағаттарының/кредиттердің көлемі: 90 сағат/3 кредит

Оқытылатын курс пен семестр: I-курс, I-оқу семестрі

Тәжірибелік сабақтар: 24 сағат

Шымкент, 2023 жыл

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 2 беті

Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар «Медициналық-профилактикалық іс» пәнінің жұмыс бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды.

Хаттама № 10 « 30 » 06 2023ж.

Кафедра меңгерушісі, профессор м.а. Танабаев Б.Д.

ONȚŪSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 3 беті

№1 сабақ

1.Тақырыбы: Жұлын құрылысы. Жұлын қабықтары.

2.Мақсаты: Жұлынның құрылысын, қабықтарының құрылысын оқыту.

3. Оқыту міндеттері: Жұлынның сыртқы және ішкі құрылысын, жұлынның қабықтарын топографиясын студенттерге үйрету

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Жұлын бетінде қандай жүлгелер және саңылаулар көрінеді? Олар нені бөліп тұрады?
2. Жұлын сегменттеріне анықтама беріңіз?
3. Жұлын ми нервтерінің түбірлері неден құралған?
4. Жұлынның алдыңғы, артқы және бүйір мүйіздерінде қандай ядроларды бөледі?
5. Жұлынның алдыңғы, артқы және бүйір жіпшелерінде қандай өткізгіш жолдар өтеді?
6. Омыртқа өзегіндегі қабықасты және қабықүсті кеңістіктерін атаңыз? Бұл кеңістіктер немен шектелген?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

- 1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
- 2.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
- 3.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
- 4.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
- 5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

- 1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
- 4.Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
- 5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА<http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека<http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента<http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 4 беті

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Омыртқа бағанасы өзегінің ішіндегі анатомиялық құрылымдар:

- а) лимфа түйіндері
- б) Жұлын+
- в) Рецепторлар
- г) Жұлын нерві
- д) Ядро

2. Жұлынның сыртқы қабығы:

- а) Қатты қабық+
- б) Торлы қабық
- в) Жұмсақ қабық
- г) Фиброзды
- д) Сірлі

3. Жұлынның ортаңғы қабығы:

- а) Қатты қабық
- б) Торлы қабық+
- в) Жұмсақ қабық
- г) Фиброзды
- д) Сірлі

4. Жұлынның ішкі қабығы:

- а) Қатты қабық
- б) Торлы қабық
- в) Жұмсақ қабық+
- г) Фиброзды
- д) Сірлі

5. Жұлынның жоғарғы шекарасы:

- а) көпірдің төменгі жиегі
- б) V мойын омыртқасының төменгі жиегі
- в) VII мойын омыртқасының жоғарғы жиегі
- г) жұлын нервтерінің I жұбының шыққан жері+

6. Жұлынның сұр заты түзілген:

- а) түйіннен кейінгі талшықтардан
- б) түйінге дейінгі талшықтардан
- в) симпатикалық талшықтардан
- г) ассоциативтік талшықтардан
- д) нерв жасушаларының денелерінен+

7. Жұлынның ақ заты түзілген:

- а) нерв жасушаларының денелерінен
- б) нейрониттерден
- в) миофибриллардан
- г) түйіннен кейінгі талшықтардан
- д) нерв жасушаларының өсінділерінен+

8. Жұлын нервтерінің артқы тармақтары нервтендіреді:

- а) арқаның терең бұлшықеттерін+
- б) іштің бұлшықеттерін
- в) мойынның беткей бұлшықеттерін

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 5 беті

г) қолдың бұлшықеттерін

д) кеуде бұлшықеттерін

Ситуациялық тапсырмалар:

№ 1. Басынан жарақат алған ауру түсті, оның миында ісік бар екені байқалады. Операция – басқа трепанация жасауға дайындау үшін жұлынға пункция жасау керек. Омыртқа бағанасының қай бөлігінде пункция жасалынды?

Жауап: 3-4 бел омыртқаларының арасында.

№ 2. Ауруда тері сезімі – стереогноз бұзылғалы байқалады.

Жұлынның қай жіпшелерінің тұсында өткізгіштік бұзылған?

Жауап: Жұлынның артқы жіпшелерінің Голл және Бурдах шоғырларында.

№2 сабақ

1. Тақырыбы: Миға жалпы шолу. Ми қабықтары.

2. Мақсаты: Мидың бөлімдері, оның қабықтарының құрылысын, топографиясын, қызметін оқу.

3. Оқу мақсаттары: Мидың басты бөліктерін - сопақша ми, артқы ми, ортаңғы ми, аралық ми, соңғы ми, қарыншалар, ми нервтерінің мидан бас сүйегінен шығатын жерлерін білу, студенттерге үйрету. Ми қабықтарын оқыту.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Ми қыртысының қабаттарын белгілеңіз?
2. Маңдай үлесіндегі қыртыста орналасқан, функциональды орталықтарды атаңыз?
3. Төбе үлесіндегі қыртыста орналасқан функциональды орталықтарды атаңыз?
4. Самай үлесіндегі қыртыста орналасқан функциональдық орталықтарды атаңыз?
5. Сөйлеу орталығының қыртыстың қай жұлгесінде орналасқан (артикуляция, жазбаша және ауызша сөйлеу)?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

-анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- ситуациялық есептерді шешу

6.Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

- 1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
- 2.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
- 3.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
- 4.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
- 5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

- 1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т.б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 6 беті

2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т.б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Мидың сыртқы қабығы:

- а) Қатты қабық+
- б) Торлы қабық
- в) Жұмсақ қабық
- г) Фиброзды қабық
- д) Сірлі қабық

2. Мидың ортаңғы қабығы:

- а) Қатты қабық
- б) Торлы қабық+
- в) Жұмсақ қабық
- г) Фиброзды қабық
- д) Сірлі қабық

3. Мидың ішкі қабығы:

- а) Қатты қабық
- б) Торлы қабық
- в) Жұмсақ қабық+
- г) Фиброзды қабық
- д) Сірлі қабық

4. Ортаңғы мидың қуысы:

- а) I қарынша
- б) II қарынша
- в) ми сукұбыры+
- г) орталық өзек
- д) соңғы қарынша

5. Аралық мидың қуысы:

- а) ми сукұбыры
- б) I қарынша
- в) II қарынша
- г) IV қарынша
- д) III қарынша+

6. Ми сыңарларының үлестері өзара орталық жүлге арқылы бөлінген:

- а) маңдайлық және шекелік үлестері+
- б) маңдайлық және самайлық үлестері

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 7 беті

- в) шүйделік және шекелік үлестері
- г) самайлық және шүйделік үлестері
- д) самайлық және аралшықтық үлестері
- 7. Самайлық үлесті маңдайлық және шекелік үлестерден бөліп тұратын жүлге:
 - а) орталық артындағы жүлге
 - б) көлденең үлестері
 - в) белдеулік үлестері
 - г) орталық үлестері
 - д) латералдық үлестері+
- 8. Сүйелді денені түзетін талшықтар:
 - а) ассоциативтік
 - б) комиссуралық+
 - в) меншікті
 - г) төмендеген проекциялық
 - д) жоғарлаған проекциялық
- 9. Қимыл анализаторының қыртыстық шеті орналасқан:
 - а) орталық алдындағы қатпарда+
 - б) орталық артындағы қатпарда
 - в) самайлық жоғарғы қатпарда
 - г) шүйделік үлесте
 - д) күмбездік қатпарда
- 10. Ортаңғы миға жататын
 - а) ми аяқшалары+
 - б) аралық ми
 - в) соңғы ми
 - г) артқы ми
 - д) орта ми жабылғасы
- 11. Аралық миға жататын:
 - а) олива
 - б) таламус+
 - в) көру қиылысы
 - г) ми аяқшалары
 - д) емізікше тәрізді дене
- 12. Гипоталамусқа жататын
 - а) сұр төмпешік
 - б) емізік тәрізді дене+
 - в) су қйғыш
 - г) латеральді тізе тәрізді дене
 - д) алдыңғы тесікті зат

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Ауруда қол, аяқ бұлшық еттерінің жұмысы бұзылғаны байқалды. Мишықтың қай анатомиялық құрылысы бұзылғанын көрсет.

Жауап: Мишықтың жарты шары мен тісті ядросы жарақаттанғанда.

№2. Аурудың тынысы мен қан айналымы тоқтады. Ромба тәрізді мидың қай анатомиялық құрылымы бұзылғанын көрсет.

Жауап: Сопакша мидағы тыныс алу және қан айналым орталықтары.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 8 беті

№3. Науқас ауруханаға жедел менингитпен түсті. Ауру бас мидың шемінімен асқынды. Ромб миының қандай тесіктері торлы қабықасты кеңестікпен жұлын сұйығының циркуляциясының бұзылуына әкеп соқтырады.

Жауап: Ортаңғы тесік (Magendi) және екі бүйір (Luschka) 4-ші қарыншаның жоғарғы тамырлы қабықшасы.

№4. Босану кезінде нәрестеде бас – ми жарақаты байқалды мишықтың жұлынуымен. Қатты ми қабықшасының қандай өсіндісі зақымдалған.

Жауап: Мишық шатырының үзілуі байқалады.

№3 сабақ

1. Тақырыбы: Соңғы ми: құрылысы және қызметі

2. Мақсаты: Мидың бөлімдері, сопақша, артқы, ортаңғы, аралық, соңғы ми, қарыншалар және оның қабықтарының құрылысын, топографиясын, қызметін оқу.

3. Оқу мақсаттары: Мидың басты бөліктерін - сопақша ми, артқы ми, ортаңғы ми, аралық ми, соңғы ми, қарыншалар, ми нервтерінің мидан бас сүйегінен шығатын жерлерін білу, студенттерге үйрету. Ми қабықтарын оқыту.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Соңғы мидың базальды (қыртысасты) ядроларын атаңыз. Олар әрқайсысы қай жерде орналасқан, белгілеңіз?
2. Ішкі капсуладан өтетін өткізгіш жолдарын еске түсіріңіз?
3. Сүйелді дененің қандай бөліктерін ажыратады?
4. Мидың күмбезі қай жерден басталады және қай жерден аяқталады? Бұл жерден қандай бөліктер бөлінеді?
5. Бүйір қарыншалары қандай бөлімдерден тұрады? Бұл әрқайсысы қандай бөлімдерде орналасқан? Бүйір қарыншалардың қабырғасында қандай құрылымды көруге болады (төмпе, батыңқысы) пайда болуы немен байланысты?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

-анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- ситуациялық есептерді шешу

6.Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.

2.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

3.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014

4.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі.

Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 9 беті

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Орталық нерв жүйесі түзілген:
 - а) ми мен жұлыннан+
 - б) жұлын мен сезім ағзаларынан
 - в) жұлын мен мидың сабаулық бөлігінен
 - г) ми мен түйіндерден
 - д) тек қана мидан
2. Торлы түзіліс орналасқан:
 - а) жұлын мен мидың сабауында+
 - б) сүйек майында
 - в) ми қыртысында
 - г) ми қабықтарында
 - д) көру орталығында
3. Ортаңғы мидың жоғарғы төбешіктерінің қызметі:
 - а) дәм сезудің қыртысастылық орталықтары
 - б) көрудің қыртысастылық орталықтары+
 - в) естудің қыртысастылық орталықтары
 - г) тепе-тендік сақтаудың қыртысастылық орталықтары
 - д) иіс сезудің қыртысастылық орталықтары
4. Ортаңғы мидың қуысы:
 - а) I қарынша
 - б) II қарынша
 - в) ми суқұбыры+
 - г) орталық өзек
 - д) соңғы қарынша
5. Аралық мидың қуысы:
 - а) ми суқұбыры
 - б) I қарынша
 - в) II қарынша
 - г) IV қарынша
 - д) III қарынша+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 10 беті

6. Ми сыңарларының үлестері өзара орталық жүлге арқылы бөлінген:

- а) маңдайлық және шекелік үлестері+
- б) маңдайлық және самайлық үлестері
- в) шүйделік және шекелік үлестері
- г) самайлық және шүйделік үлестері
- д) самайлық және аралшықтық үлестері

7. Самайлық үлесті маңдайлық және шекелік үлестерден бөліп тұратын жүлге:

- а) орталық артындағы жүлге
- б) көлденең үлестері
- в) белдеулік үлестері
- г) орталық үлестері
- д) латералдық үлестері+

8. Сүйелді денені түзетін талшықтар:

- а) ассоциативтік
- б) комиссуралық+
- в) меншікті
- г) төмендеген проекциялық
- д) жоғарлаған проекциялық

9. Қимыл анализаторының қыртыстық шеті орналасқан:

- а) орталық алдындағы қатпарда+
- б) орталық артындағы қатпарда
- в) самайлық жоғарғы қатпарда
- г) шүйделік үлесте
- д) күмбездік қатпарда

10. Ортаңғы миға жататын

- а) ми аяқшалары+
- б) аралық ми
- в) соңғы ми
- г) артқы ми
- д) орта ми жабылғасы

11. Аралық миға жататын:

- а) олива
- б) таламус+
- в) көру қиылысы
- г) ми аяқшалары
- д) емізікше тәрізді дене

12. Гипоталамусқа жататын

- а) сұр төмпешік
- б) емізік тәрізді дене+
- в) су қйғыш
- г) латеральді тізе тәрізді дене
- д) алдыңғы тесікті зат

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Ауруда иықтың бүгу қызметі бұзылған және білектің латеральды жағындағы терісінің сезімталдығы бұзылған. Ауруда қай нервтің жарақаттанғаны болады.

Жауап: Ауруда бұлшықет-тері нерві жарақаттанған.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 11 беті

№2. Ауруда санның артқы бетіндегі терісінің сезімталдығы бұзылған. Ауруда қай нерв бұзылған.

Жауап: Ауруда артқы санның тері нервiнiң қызметi бұзылған.

№3. Ауруда санды iшкi әкелу бұзылған, сонымен бiрге санның медиальды бетiнде терi сезiмi бұзылған. Ауруда қай нервтiң бұзылғаны байқалады.

Жауап: Ауруда жапқыш нервтiң бұзылғаны байқалады

Сабақ №4

1.Тақырыбы: Есту ағзасы.Өткізгіш жолы.Бассүйек-ми нервісі.(VIII жұп)

2. Мақсаты: Есту, тепе-теңдік және дәм сезу ағзаларының құрылысын, қызметін және топографиясын оқыту.

3. Оқу мақсаттары: Сыртқы, ортаңғы, ішкі құлақ, тепе-теңдік және дәм сезу ағзаларының өткізгіш жолдарының құрылысын, топографиясын білу, студенттерге үйрету.

4. Тақырыпқа арналған негізгі сұрақтар:

1. Құлақ қалқанының бетіндегі көрінетін, бұдырлар қалай аталады?
2. Дабыл қуысының қабырғаларын атаңыз? Әрбір қабырғасында қандай анатомиялық құрылымдар көрінеді.
3. Дабыл қуысында орналасқан бұлшықеттерді атаңыз? Қай есту сүйелшелеріне бұл бұлшықеттер бекиді?
4. Ішкі құлақта орналасқан, сүйек лабиринтінің бөліктерін атаңыз?
5. Ішкі құлақтың жарғақты лабиринтіне қандай анатомиялық құрылымдар жатады.
6. Бас және денедегі қозғалысты қабылдайтын, сезімтал (сенсорлы) клеткалардың орналасуы қай жерде? Ішкі құлақтың вестибулярлы аппаратына қыртысасты және қыртыстың орталықтарына импульстар бағытталады.
7. Ұлу өзектерінің қабырғаларын атаңыз? Ұлу өзегі кіреберіспен байланысты қандай құрылымның көмегімен байланыстырады?
8. Механикалық толқынды қабылдайтын перилимфалар және нерв импульстарына трансформацияланған клеткалар қай жерде орналасады? Кортиев ағзасынан ішкі құлаққа импульстар бағытталаатын қыртысасты және қыртысты орталықтар қандай?
9. Мұрын қуысының қай бөлігінде иіс сезу аймағы орналасады? Бұл аймақ қалай аталады?
10. Иісті қабылдайтын және нерв импульсіне трансформация жасайтын қандай анатомиялық құрылымдар?
11. Дәм ағзаларынан нерв импульстары бағытталады, мидың қандай бөлімдеріне?
12. Дәм бүртіктері қайда орналасады? Дәм ағзасына нерв импульстары қандай мидың бөліктеріне бағытталады?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6.Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

- 1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 12 беті

2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы. - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Есту ағзасының бөлігі:

- а) ортаңғы құлақ+
- б) есту сүйекшелер
- в) есту нервi
- г) кіреберіс нервi
- д) дабылдық саты

2. Сыртқы ортадан тітіркенулерді ... қабылдайды

- а) экстерорецепторлар+
- б) интерорецепторлар
- в) проприорецепторлар
- г) хеморецепторлар
- д) висцерорецепторлар

3. Есту анализаторының қыртыстық шеті ... қатпарда орналасқан.

- а) самайлық жоғарғы+
- б) орталық алдыңғы
- в) орталық артындағы
- г) жоғарғы маңдайлық
- д) белдеулік

4. Құлақ қалқанының құрылымдарын белгілеңіз:

- а) қарсы шиыршық +
- б) сыртқы есту өтісі
- в) дабыл жарғағы

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 13 беті

г) дабыл қуысы

д) есту түтігі

5. Сыртқы есту өтісінің бөлімдерін атаңыз:

а) шеміршекті бөлігі +

б) жарғақты бөлігі

в) аралық

г) қылта

д) артқы

6. Дабыл жарғағын бөліп тұрады:

а) сыртқы құлақты ішкі құлақтан

б) сыртқы құлақты ортаңғы құлақтан +

в) сыртқы құлақты есту түтігінен

г) ортаңғы құлақты ішкі құлақтан

д) ішкі құлақты есту түтігінен

7. Құлақтың майлы және құлық бездерінің орналасатын жерін белгілеңіз:

а) дабыл жарғағының терісі

б) дабыл жарғағының шырышты қабығы

в) сыртқы есту өтісінің шеміршекті бөлігінің терісі +

г) құлақ қалқанының терісі

д) сыртқы есту өтісінің шеміршекті бөлігінің терісі

8. Фиброздық талшықтары жоқ дабыл қуысының қандай бөлігінде:

а) төменгі

б) алдыңғы

в) артқы

г) жоғары +

д) медиальды

9. Ортаңғы құлаққа жататын анатомиялық құрылымдарды белгілеңіз:

а) сүйекті жартылай өзектер

б) дабыл қуысы +

в) ұлу

г) кіреберіс

д) құлақ қалқаны

10. Дабыл қуысының алдыңғы қабырғасын белгілеңіз?

а) ұйқы қабырға +

б) емізіктәрізді қабырға

в) мойындырық қабырға

г) лабиринттік қабырғы

д) жарғақты қабырғы

11. Дабыл қуысының медиальды қабырғасында анатомиялық құрылымдарды белгілеңіз?

а) есту түтігінің дабыл тесігі

б) кіреберіс терезесі +

в) бұлшықет- түтікті өзек

г) пирамидалық түтікті өзек томпаюы

д) ұйқы өзегі

12. Есту түтігінің шеміршекті бөлігі қандай бұлшықеттерден басталатынын белгілеңіз:

а) жұтқыншақтың жоғары қысқышы

б) таңдай – жұтқыншақ бұлшықеті

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 14 беті

- в) таңдай пердесін кіретін +
 г) таңдай пердесін көтеретін
 д) жұтқыншақтың төменгі қысқышы
13. Жартылай өзекшелердің қайсысы жалпы аяқша түзетінін белгілеңіз:
- а) алдыңғы және артқы +
 б) артқы және алдыңғы
 в) бүйірлі және алдыңғы
 г) медиалды және бүйірлі
 д) латеральды және алдыңғы
14. Жартылай өзекшелердің қайсысы горизонтальды бағытта орналасатынын белгілеңіз:
- а) медиалды
 б) бүйір +
 в) алдыңғы
 г) артқы
 д) төменгі
15. Иірілмелі ағзада түкті жасушалар орналасады.
- а) негізгі мембранада +
 б) кіреберіс қабырғасында
 в) ұлу жолдарының сыртқы қабырғасында
 г) екіншілік дабыл жарғағында
 д) мойындырық қабырғасында
16. Вестибулярлы ядролар мишықтың қай ядросымен тікелей байланысты:
- а) тішшелік ядро
 б) шатыр ядросы
 в) тығынтәрізді ядро
 г) шар тәрізді ядро
 д) көпір тәрізді ядро
17. Дәм бүртіктерінің орналасу жерін белгілеңіз:
- а) тіл арқасының шырышты қабығы +
 б) қатты таңдайдың шырышты қабығы
 в) көмей қақапағының шырышты қабығы
 г) ұрттың шырышты қабығы
 д) ауыз қуысының шырышты қабығы
18. Дәм сезу анализаторының бірінші нейронның орналасуын белгілеңіз:
- а) тізелік түйін +
 б) әкетуші нервтің ядросы
 в) шығыршық нервтің ядросы
 г) қосымша нервтің ядросы
 д) аралық нервтің төменгі түйіні
19. Дәм анализаторының үшінші нейронның орналасуын белгілеңіз:
- а) медиальды иінді дене
 б) латеральды иінді дене
 в) таламустың латеральды ядросы +
 г) құйрықты ядро
 д) жалғызілік ядро
20. Дәм анализаторының қыртыстық шеті қай жерде орналасқан:
- а) жоғары маңдай жүлгесі

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 15 беті

- б) бұрышты жүлге
- в) сына
- г) парагипокальды қыртысының ілмегі, жамылғы +
- д) жоғары төбе қыртысы

21. Иіс сезу анализаторының бірінші нейронының орналасуын белгілеңіз:

- а) мұрын шырышты қабығының иіс сезу аймағы +
- б) иіс сезу буылтығы
- в) иіс сезу үшбұрышы
- г) алдыңғы тиесіктелген зат
- д) иіс сезу жіпшелері

22. Иіс сезу анализаторының екінші нейронның орналасуын белгілеңіз:

- а) иіс сезу шумақшасы
- б) иіс сезу жолдары
- в) иіс сезу үшбұрышы +
- г) алдыңғы тесіктелген зат
- д) иіс сезу жіпшелері

23. Иіс сезу анализаторының қыртыстың шетінің орналасуын белгілеңіз:

- а) төменгі маңдай қыртысы
- б) төменгі самай қыртысы
- в) парагипокальды қыртысының ілмегі +
- г) сына
- д) төменгі төбе қыртысы

Жағдайлық есептер:

№1. Ауруда көп қозғалғанда тепе-теңдігі бұзылатыны байқалады, тыныш отырса тоқталады. Ауруда қай тепе-теңдік бұзылғанын көрсет.

Жауап: Ауруда кинетикалық тепе-теңдіктің бұзылғаны байқалады.

№2. Туристер тауға көтерілгенде құлақтары бітіп қалады, сондықтан олар тұтынады. Неге?

Жауап: Жұтыну қозғалысын жасағанда есту түтігі кеңіп, дабыл қуысында атмосфералық қысым теңселеді

Сабақ №5

1. Тақырыбы: Жүрек-қантамыр жүйесі. Жүрек. Қан айналым шеңберлері.

2. Мақсаты: Жүрек тамыр жүйесінің қызметтік ерекшеліктерін оқыту.

3. Оқу мақсаттары: Муляждардан, планшеттерден, кестелерден жүрек, қолқа және оның тармақтары, үлкен қан айналымының артерияларын табу, айту, студенттерді үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Жүректің беттерін атаңыз?
2. Оң жүрекшеде қандай тесіктер бар?
3. Жүректің қаңқасының (жұмсақ) құрылымдарына не кіреді?
4. Атриовентрикулярлы оң және сол қақпақшалар қанша жармалардан тұрады?
5. Оң және сол қарыншаларда емізікше бұлшықет қанша? Олар қай жерде орналасқан? Қалай аталады?
6. Жүректің өткізгіш жүйесінің бөліктерін атаңыз. Оның қай бөліктерін атаңыз. Оның қай бөліктері қай жерде орналасады?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 16 беті

-анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- ситуациялық есептерді шешу

6.Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау

- тестілік тапсырмаларды шешу

- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.

2.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

3.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014

4.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.

2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.

3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск

4.Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

6. Білім порталы www.ukma.kz

7. Репозиторий ЮКМА<http://lib.ukma.kz/repository/>

8. Республиканская межвузовская электронная библиотека<http://rmebrk.kz/>

9. Консультант студента<http://www.studmedlib.ru/>

10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Кіші қан айналу шеңбері басталады:

- Оң жақ қарыншадан+
- Сол жақ қарыншадан
- Оң жақ жүрекшеден
- Сол жақ жүрекшеден
- Веналық қойнауадан

2. Үлкен қан айналу шеңбері басталады:

- Оң жақ қарыншадан
- Сол жақ қарыншадан+
- Оң жақ жүрекшеден

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 17 беті

- г) Сол жақ жүрекшеден
- д) Венозды қойнауудан
- 3. Кіші қан айналу шеңбері аяқталады :
 - а) Оң жақ қарынша
 - б) Сол жақ қарынша
 - в) Оң жақ жүрекшеде
 - г) Сол жақ жүрекше+
 - д) Веналық қойнаууда
- 4. Жүректің тәждік қойнауы ашылады:
 - а) Оң жақ қарыншада
 - б) Сол жақ қарыншада
 - в) Оң жақ жүрекшеде+
 - г) Сол жақ жүрекшеде
 - д) Қолқа буылтығында
- 5. Үлкен қан айналу шеңбері аяқталады:
 - а) Оң жақ қарыншада
 - б) Сол жақ қарыншада
 - в) Оң жақ жүрекшеде+
 - г) Сол жақ жүрекшеде
 - д) Веналық қойнаууда
- 6. Жүректің көкеттік бетінде орналасқан жүлгелер:
 - а) қарынша аралық артқы жүлге+
 - б) Алдыңғы қарынша аралық жүлге
 - в) Шекаралық жүлге
 - г) Дорзалді жүлге
 - д) Жүрекше аралық жүлге
- 7. Жүректің төс-қабырғалық бетіндегі жүлгелер:
 - а) қарынша аралық артқы жүлге
 - б) Алдыңғы қарынша аралық жүлге+
 - в) Шекаралық жүлге
 - г) Дорзалді жүлге
 - д) Жүрекше аралық жүлге
- 8. Жүректің ішкі қабығы:
 - а) Эндокард+
 - б) Миокард
 - в) Эпикард
 - г) Перикард
 - д) Адвентиция
- 9. Жүректің ортаңғы қабығы:
 - а) Эндокард
 - б) Миокард+
 - в) Эпикард
 - г) Перикард
 - д) Адвентиция
- 10. Жүректің сыртқы қабығы:
 - а) Эндокард
 - б) Миокард

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 18 беті

в) Эпикард+

г) Перикард

д) Адвентиция

11. Жүрекқап басқаша аталады:

а) Эндокард

б) Миокард

в) Эпикард

г) Перикард+

д) Адвентиция

12. Жүректің жармалы қақпақтары орналасқан :

а) Жүрекше - қарыншалық тесікте+

б) Сопақ тесікте

в) Өкпе сабауының тесігінде

г) Қолқаның тесігінде

д) Тәждік қойнауының тесігінде

13. Жүректің жарты айлы қақпақтары орналасқан :

а) Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте

б) Сопақ тесікте

в) Өкпе сабауының тесігінде+

г) Сол жақтық жүрекше - қарыншааралық тесікте

д) Тәждік қойнауының тесігінде

14. Жүректің үшжармалы қақпағы орналасқан:

а) Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте+

б) Сопақ тесікте

в) Өкпе сабауының тесігінде

г) Сол жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте

д) Тәждік қойнауының тесігінде

15. Жүректің екіжармалы (митралдық) қақпағы орналасқан :

а) Оң жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте

б) Сопақ тесікте

в) Өкпе сабауының тесігінде

г) Сол жақтық жүрекше - қарыншалық тесікте+

д) Тәждік қойнауының тесігінде

Жағдайлық есептер:

№1. Ауруды қараған кезде, жүректің оң жақ шекарасы төстен 3 см оң жаққа қарай ығысқан. Жүректің қай шекарасы үлкейген?

Жауап: оң қарынша

№2. Жүрек ұшының соғуы 5- қабырғааралықта ортаңғы бұғана сызығында сыртқа қарай сезіледі. Жүректің қай камерасы үлкейген?

Жауап: сол қарынша

№3. Ауруға III сол қабырға шеміршегінің төске байланатын жерінде систоликалық шу естіледі. Осы жерде қандай ірі тамырдың проекциясы орналасқан?

Жауап: truncus pulmonalis (өкпе сабауы)

№4. Ауруда III қабырға аралығында төстің сол жиегінде систоликалық шу естіледі. Осы жерде қандай ірі тамырдың проекциясы орналасқан?

Жауап: aorta (қолқа)

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 19 беті

Сабақ №6

1. Тақырыбы: Қолқа, оның бөліктері. Қолқа доғасының тармақтары. Қолқаның кеуделік және іштік бөлігінің тармақтарына жалпы шолу.

2. Мақсаты: Жүрек тамыр жүйесінің қызметтік ерекшеліктерін оқыту.

3. Оқу мақсаттары: Муляждардан, планшеттерден, кестелерден жүрек, қолқа және оның тармақтары, үлкен қан айналымының артерияларын табу, айту, студенттерді үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Қолқа доғасының тармақтарын атаңыз.
2. Кеуде қолқасынан қандай париетальды тармақтар шығады?
3. Кеуде қолқасынан қандай вицеральды тармақтар шығады?
4. Ұйқы үшбұрышында қандай жүйемен сыртқы ұйқы артериясының тармақтары шығады?
5. Сыртқы ұйқы артериясының артқы тармақтарын және таралу аймақтарын атаңыз?
6. Ішкі мықын артериясының париетальды тармақтарын және олардың тармақталу аймағын атаңыз?
7. Ішкі мықын артериясының вицеральды тармақтарын атаңыз.
8. Кіндік артериясы нені білдіреді? Одан қандай тармақтар шығады?
9. Жүйеаралық және жүйеішілік жамбас артерияларының аностомоздарын атаңыз.
10. Сыртқы мықын артериясының тармақтарын атаңыз? Олар қалай аталады және олардың қанмен қамтамасыз ету ағзалары?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 20 беті

4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Сол жақтық қарыншадан шығады
 - а) Жоғарғы қуыс вена
 - б) Қолқа+
 - в) Өкпе сабауы
 - г) Өкпе веналары
 - д) Төменгі қуыс вена
2. Оң жақ қарыншадан шығады
 - а) Жоғарғы қуысты вена
 - б) Қолқа
 - в) Өкпе сабауы+
 - г) Өкпе веналары
 - д) Төменгі қуысты вена
3. Оң жақ жүрекшеге құяды :
 - а) Жоғарғы қуыс вена+
 - б) Қолқа
 - в) Өкпе сабауы
 - г) Сол өкпе веналары
 - д) Оң өкпе веналары
4. Сол жақтық жүрекшеге құяды :
 - а) Жоғарғы қуысты вена
 - б) Қолқа
 - в) Өкпе сабауы
 - г) Өкпе веналары+
 - д) Төменгі қуысты вена
5. Қолқаның жоғарлаған бөлігінің тармақтары :
 - а) Иық-бас сабауы
 - б) Жүректің тәждік артериялары+
 - в) Оң жақ жалпы ұйқы артериясы
 - г) Сол жақ жалпы ұйқы артериясы
 - д) Сол жақ бұғана асты артериясы
6. Қолқаның айырығы орналасқан :
 - а) кеуде омыртқаның тұсында
 - б) I - бел омыртқаның тұсында
 - в) II - бел омыртқаның тұсында
 - г) IV – бел омыртқаның тұсында+
 - д) III - бел омыртқаның тұсында

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 21 беті

7. Асқазанды қандандырады:

- а) Құрсақ сабауы+
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

8. Бауырды қандандырады:

- а) Құрсақ сабауы+
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасының тармақтары

9. Көкбауырды қандандырады:

- а) Құрсақ сабауы+
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

10. Соқыр ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

11. Жоғарылаған жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

12. Көлденең жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы+
- в) Төменгі шажырқай артериясы
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

13. Төмендеген жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы+
- г) Мықын артериясы
- д) Кеуде қолқасы

14. Сигматәрізді жиек ішекті қандандырады :

- а) Құрсақ сабауы
- б) Жоғарқы шажырқай артериясы
- в) Төменгі шажырқай артериясы+
- г) Мықын артериясы

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы			044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар			60 беттің 22 беті

- д) Кеуде қолқасы
15. Тік ішектің жоғарғы бөлігін қандандырады :
- Құрсақ сабауы
 - Жоғарқы шажырқай артериясы
 - Төменгі шажырқай артериясы+
 - Мықын артериясы
 - Кеуде қолқасы
16. Аталық безді қандандырады :
- Жалпы мықын артериясы
 - Сыртқы мықын артериясы
 - Ішкі мықын артериясы
 - Қолқаның іштік бөлігі+
 - Қолқаның кеуделік бөлігі
17. Несепқуықты қандандырады:
- Жалпы мықын артериясы
 - Сыртқы мықын артериясы
 - Ішкі мықын артериясы+
 - Қолқаның іштік бөлігі
 - Қолқаның кеуделік бөлігі
18. Қуықасты безін қандандыратын артерия қандай артериядан басталады:
- Жалпы мықын артериясы
 - Сыртқы мықын артериясы
 - Ішкі мықын артериясы+
 - Қолқаның іштік бөлігі
 - Қолқаның кеуделік бөлігі
19. Жатырды қандандырушы артерия, басталады:
- Жалпы мықын артериясынан
 - Сыртқы мықын артериясынан
 - Ішкі мықын артериясынан+
 - Қолқаның іштік бөлігінен
 - Қолқаның кеуделік бөлігінен
20. Тік ішектің ортаңғы бөлігін қандандырушы артерия, басталады:
- Жалпы мықын артериясынан
 - Сыртқы мықын артериясынан
 - Ішкі мықын артериясынан+
 - Қолқаның іштік бөлігінен
 - Қолқаның кеуделік бөлігінен
21. Тізе буынын қандандырады:
- Сыртқы мықын артериясы
 - Санның терең артериясы
 - Тақым артериясы+
 - Алдыңғы асықты жілік артериясы
 - Артқы асықты жілік артериясы
22. Сирақ бұлшықеттерінің алдыңғы тобын қандандыралы:
- Сыртқы мықын артериясы
 - Санның терең артериясы
 - Тақым артериясы

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 23 беті

- г) Алдыңғы асықты жілік артериясы+
- д) Артқы асықты жілік артериясы
- 23. Сирақ бұлшықеттерінің артқы тобын қандандырады:
 - а) Сыртқы мықын артериясы
 - б) Санның терең артериясы
 - в) Тақым артериясы
 - г) Алдыңғы асықты жілік артериясы
 - д) Артқы асықты жілік артериясы+
- 24. Иық артериясы қандандырады:
 - а) Иықтың бұлшықеттерін+
 - б) Санның бұлшықеттерін
 - в) Білектің алдыңғы топ бұлшықеттерін
 - г) Білектің артқы топ бұлшықеттерін
 - д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін
- 25. Алдыңғы асықты жілік артериясы қандандырады:
 - а) Иықтың бұлшықеттерін
 - б) Санның бұлшықеттерін
 - в) Сирақ топ бұлшықеттерінің алдыңғы тобын+
 - г) Білектің артқы топ бұлшықеттерін
 - д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін
- 26. Артқы асықты жілік артериясы қандандырады:
 - а) Иықтың бұлшықеттерін
 - б) Санның бұлшықеттерін
 - в) Сирақтың артқы топ бұлшықеттерін+
 - г) Білектің артқы топ бұлшықеттерін
 - д) Білектің терең алдыңғы топ бұлшықеттерін
- 27. Мимикалық бұлшықеттерді қандандырады:
 - а) Ішкі ұйқы артерия
 - б) Сыртқы ұйқы артериясы+
 - в) Жалпы ұйқы артерия
 - г) Бұғанаастылық артерия
 - д) Қолқаның жоғарлаған бөлігі арқылы
- 28. Шайнау бұлшықеттерін қандандырады:
 - а) Ішкі ұйқы артериясы
 - б) Сыртқы ұйқы артериясы+
 - в) Жалпы ұйқы артерия
 - г) Бұғанаастылық артерия
 - д) Қолқаның жоғарлаған бөлігі арқылы
- 29. Ішкі ұйқы артериясының өтетін жері:
 - а) Ұйқы өзегі+
 - б) Беттік өзек
 - в) Төменгі жақтық өзекше арқылы
 - г) Қылқанды тесік арқылы
 - д) Көру өзегі арқылы
- 30. Сол жақтық жалпы ұйқы артериясы баталады:
 - а) Иық-бас сабауынан
 - б) Қолқа доғасынан+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 24 беті

- в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен
- г) Кеуде қолқасынан
- д) Іш қолқасынан
- 31. Оң жақтық бұғанасты артериясы басталады:
 - а) Иық-бас сабауынан+
 - б) Қолқа доғасынан
 - в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен
 - г) Кеуде қолқасынан
 - д) Іш қолқасынан
- 32. Сол жақтық бұғанасты артериясы басталады:
 - а) Иық-бас сабауынан
 - б) Қолқа доғасынан+
 - в) Қолқаның жоғарлаған бөлігінен
 - г) Кеуде қолқасынан
 - д) Іш қолқасынан
- 33. Жүректің сол жақ қарыншасынан шығатын тамыр:
 - а) тәждік артерия
 - б) қолқа+
 - в) ұйқы артериясы
 - г) иық артериясы
 - д) мойындырық венасы
- 34. Жүректің оң жақ қарыншасынан шығатын тамыр:
 - а) тәждік артерия
 - б) қолқа
 - в) өкпе сабауы+
 - г) ұйқы артериясы
 - д) бұғанаасты венасы
- 35. Сол жақ жүрекшеге құятын тамырлар:
 - а) мойындырық венасы
 - б) жоғарғы қуыс вена
 - в) қақпа венасы
 - г) өкпе веналары+
 - д) бұғанаасты венасы
- 36. Жүректің митралдық қақпағы орналасқан:
 - а) сол қарынша мен қолқаның арасында
 - б) сол жақтағы жүрекше мен қарыншаның арасында+
 - в) оң жүрекше мен қарыншаның арасында
 - г) оң қарынша мен өкпе сабауының арасында
 - д) жоғарғы қуыс вена мен оң жүрекшенің арасында
- 37. Жүрек қарыншалары миокарды қабаттарының саны:
 - а) екі
 - б) төрт
 - в) үш+
 - г) бір
 - д) бес
- 38. Жүректің беттері:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 25 беті

- а) бауырлық
 - б) төс- қабырғалық+
 - в) төстік
 - г) қабырғалық
 - д) көкірекаралықтық
39. Оң жақтағы жүрекше- қарынша тесігінде орналасқан:
- а) екі жармалы қақпақ
 - б) митралдық қақпақ
 - в) жартыайлы қақпақ
 - г) өкпе сабауының қақпағы
 - д) үшжармалы қақпақ+
40. Қабырғаларының құрылымына байланысты артериялардың түрлері:
- а) серпімді(эластикалық), бұлшықеттік және аралас+
 - б) серпімді, сірлі және аралас
 - в) серпімді, ретикулярлық және аралас
 - г) серпімді, гиалинді және аралас
 - д) серпімді, аралас және сірлі
41. Қолқа доғасынан кететін артериялар:
- а) оң жақтағы жалпы ұйқы артериясы
 - б) қолтық артериясы
 - в) сол жақтағы жалпы ұйқы артериясы+
 - г) омыртқа артериясы
 - д) иық артериясы
42. Қолқа доғасынан кететін ірі тамырлар:
- а) иық-бас сабауы, сол жалпы ұйқы және сол бұғанаасты артериялары+
 - б) иық-бас сабауы, сол жалпы ұйқы және оң бұғанаасты артериялары
 - в) иық-бас сабауы, оң жалпы ұйқы және сол бұғанаасты артериялары
 - г) иық-бас сабауы, оң жалпы ұйқы және оң бұғанаасты артериялары
 - д) иық-бас сабауы, омыртқа және қолтық артериялары
43. Сопақ шұңқыр нақты (жақсы) көрінетін жүректің бөлігі:
- а) оң жүрекше құлақшасының қабырғасы
 - б) қарыншааралық қалқа
 - в) сол жүрекше құлақшасының қабырғасы
 - г) жүрекшеаралық қалқаның оң жақ беті+
 - д) сол қарыншаның қабырғасы
44. Сопақ тесіктің маңызы:
- а) өкпелік сабау мен қолқаны қосады
 - б) жоғарғы қуыс вена мен өкпе сабауын қосады
 - в) оң қарыншаны сол қарыншамен байланыстырады
 - г) пренатальды онтогенезде жүрекшелерді байланыстырып тұрады+
 - д) өкпе сабауы мен төменгі қуыс венаны қосады
45. Оң жүрекшеге ашылады:
- а) өкпелік вена
 - б) тәждік қойнау+
 - в) көкбауыр венасы
 - г) бауыр венасы

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 26 беті

- д) сыңар вена
46. Сол жүрекше қабырғасындағы тесік:
- жоғарғы қуыс вена тесігі
 - өкпе веналарының тесіктері+
 - өкпе сабауы тесігі
 - қолқа тесігі
 - төменгі қуыс вена тесігі
47. Жүректің өткізгіш жүйесінің қойнау-жүрекшелік түйінінің орналасуы:
- қарыншааралық қалқа
 - жүрекшеаралық қалқа
 - оң жүрекшенің қабырғасында+
 - сол жақ құлақша
 - жүрекшеаралық қалқасының төменгі бөлігі
48. Ересек адамдардағы жүрек ұшының проекциясы:
- 4 сол жақ қабырғаның шеміршегі
 - сол жақ 4 қабырға ортаңғы бұғаналық сызығында
 - сол жақ 5 қабырға аралығында бұғаналық ортаңғы сызықтан 1,5 см ішке қарай+
 - бұғаналық ортаңғы сызық бойынша сол жақ 5 қабырға
 - сол жақтағы 5 қабырғаның шеміршегі
49. Дене бітімі мезаморфты адамдардағы жүректің орналасуы:
- вертикалды
 - горизонталды (көлденең)
 - қиғаш+
 - горизонталды (сагиталды)
 - бойлық
50. Ересек адамдардағы жүректің жоғарғы шекарасының орналасуы:
- оң және сол 5-10 қабырғалар шеміршегін байланыстыратын сызық бойынша
 - оң және сол II қабырғалар шеміршегін байланыстыратын сызық бойынша
 - оң және сол III қабырғалар шеміршегін байланыстыратын сызық бойынша+
 - оң және сол IV қабырғалар шеміршегін байланыстыратын сызық бойынша
 - оң және сол V қабырғалар шеміршегін байланыстыратын сызық бойынша
51. Сол тәждік артериядан кететін тамырлар:
- артқы қарыншааралық тармақ
 - айырша без тармағы
 - көкеттік тармақтары
 - қарыншааралық алдыңғы тармақ+
 - көкірекаралық тармақтар
52. Қолқа доғасының тармақтары:
- иықбас сабауы+
 - оң жақ жалпы ұйқы артериясы
 - оң жақтық бұғанаасты артериясы
 - омыртқа артериясы
 - төменгі тармақ
53. Қолқаның кеуделік бөлігінің тармақтары:
- алдыңғы қабырғааралық артериялар
 - артқы қабырғааралық артериялар+
 - көкбауыр артериясы

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы			044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар			60 беттің 27 беті

- г) төменгі көкеттің артериясы
- д) белдік артериясы
- 54. Жүрекқапты қанмен қамтамасыз етеді:
 - а) оң тәждік артерия
 - б) кеуделік қолқаның жүрекқаптық тармақтары+
 - в) оң жақтық тәждік артерия
 - г) қабырғааралық артерия
 - д) сол тәждік артерия
- 55. Сыртқы ұйқы артериясының артқы тармақтары:
 - а) беткей самай артериясы
 - б) төс – бұғана-еміздіктері артерия+
 - в) тілдік артериясы
 - г) жоғарғы жақтық артериясы
 - д) бет артериясы
- 56. Сыртқы ұйқы артериясының ортаңғы тармақтары:
 - а) тіл артериясы
 - б) жоғарғы жақ сүйек артериясы
 - в) жоғарылаған жұтқыншақ артериясы+
 - г) жоғарылаған таңдай артериясы
 - д) бет артериясы
- 57. Сыртқы ұйқы артериясының соңғы тармақтары:
 - а) беткей самай артериясы+
 - б) тілдік артериясы
 - в) көзұя үсті артериясы
 - г) көзұя асты артериясы
 - д) шүйде артериясы
 - е) қалқанша шеміршегінің төменгі жиегі деңгейінде
- 58. Көз артериясынан кетеді:
 - а) бет артериясы
 - б) шүйде артериясы
 - в) a. dorsalis nasi+
 - г) cerebelli interior
 - д) a.spinalis anterior
- 59. Сатыаралық кеңістіктегі бұғанасты артериясының тармақтары:
 - а) беткей мойын артериясы
 - б) бұғанаүсті артериясы
 - в) қабырға-мойын сабауы+
 - г) қалқанша-мойын сабауы
 - д) ішкі кеуде артериясы
- 60. Иық буынын қанмен қамтамасыз ететін қолтық артериясының тармақтары:
 - а) тоқпан жіліктің алдыңғы айналма артериясы+
 - б) жауырынасты артериясы
 - в) латералды кеуделік артерия
 - г) кеуде-арқа артериясы
 - д) жоғарғы кеуде артериясы
- 61. Қолқаның висцералдық жұп тармақтары:
 - а) ортаңғы бүйрекүсті артериялары+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 28 беті

- б) ұйқыбез – он екі елі ішек артериясы
- в) бауырлық артериясы
- г) көкеттік төменгі артериялар
- д) құрсақ сабауы
- 62. Қолқаның іштік бөлігінің висцералдық сыңар тармақтары:
 - а) құрсақ сабауы+
 - б) жоғарғы тік ішек артериясы
 - в) аналық без артериясы
 - г) ортаңғы жиектік артерия
 - д) көкеттік төменгі артерия
- 63. Құрсақ сабауының 3 артерияға бөлінетін орны:
 - а) ұйқы без денесі жоғарғы жиегінің үстінде+
 - б) XI кеуде омыртқа деңгейінде
 - в) екінші бел омыртқа деңгейінде
 - г) ұйқы без денесінің жоғарғы жиегінің астында
 - д) III бел омыртқаның деңгейінде
- 64. Құрсақ сабауының тармақтары:
 - а) асқазандық сол артерия+
 - б) асқазандық оң артериясы
 - в) жоғарғы шажырқай артериясы
 - г) атабез артериясы
 - д) бүйрек артериясы
- 65. Бауырдың меншікті артериясының тармақтары:
 - а) асқазандық оң артерия+
 - б) оң асқазан-шарбы артериясы
 - в) асқазан – он екі елі ішек артериясы
 - г) асқазандық сол артерия
 - д) сол асқазан-шарбы артериясы
- 66. Қолқаның іштік бөлігінен төменгі шажырқай артериясының кететін деңгейі:
 - а) II-бел омыртқаның деңгейінде
 - б) қолқаның оң жағынан
 - в) III бел омыртқаның деңгейінде+
 - г) IV бел омыртқаның деңгейінде
 - д) I бел омыртқаның деңгейінде
- 67. Еркектер жүрегінің орташа массасы:
 - а) 400 гр
 - б) 350 гр
 - в) 300 гр+
 - г) 250 гр
 - д) 500 гр
- 68. Әйелдер жүрегінің орташа массасын көрсетіңіз
 - а) 200 гр
 - б) 250 гр+
 - в) 300 гр
 - г) 350 гр
 - д) 400 гр

Жағдайлық есептер:

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 29 беті

№1. Ауруды қараған кезде, жүректің оң жақ шекарасы төстен 3 см оң жаққа қарай ығысқан. Жүректің қай шекарасы үлкейген?

Жауап: оң қарынша

№2. Жүрек ұшының соғуы 5- қабырғааралықта ортаңғы бұғана сызығында сыртқа қарай сезіледі. Жүректің қай камерасы үлкейген?

Жауап: сол қарынша

№3. Ауруға III сол қабырға шеміршегінің төске байланатын жерінде систоликалық шу естіледі. Осы жерде қандай ірі тамырдың проекциясы орналасқан?

Жауап: truncus pulmonalis (өкпе сабауы)

№4. Ауруда III қабырға аралығында төстің сол жиегінде систоликалық шу естіледі. Осы жерде қандай ірі тамырдың проекциясы орналасқан?

Жауап: aorta (қолқа)

Сабақ №7

1. Тақырыбы: Қан түзуші және иммунды жүйе ағзалары.

2. Мақсаты: Иммунды жүйенің орталық және шеткі ағзалардың құрылысының ерекшеліктерін оқыту.

3. Оқу мақсаттары: Муляждардан, планшеттерден, кестелерден иммунды жүйе ағзаларын көрсету, айту, табуды үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Иммунды жүйенің орталық және перифериялық ағзаларына не жатады және неге?
2. Иммунды жүйенің орталық және перифериялық ағзаларына қандай морфологиялық белгілер тән.
3. Қызыл жілік майы және тимус қандай құрылымдық элементтерінен тұрады, еске түсіріңіз.
4. Иммунды жүйенің перифериялық ағзаларының құрылысында не орта?
5. Лимфа түйіндерінің ағзалардың қандай қабырғаларында орналасады? Құрылысы қандай?
6. Лимфа түйіндерінде қандай құрылымдар бар, лимфа тамырларының әкелуші және әкетуші тамырларынан лимфа ағады.
7. Көкбауырдың ақ ұлпасының құрамына кіретін лимфа тіндерінің құрылымдық элементтері қандай?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 30 беті

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
- 4.Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
- 5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Лимфалық түйіннің құрылымы көрсетілген:
 - а) капсуласы және қуысы
 - б) қасуласы және қалқашықтары
 - в) қасула және тамырлары
 - г) капсула және паренхима+
 - д) капсула және нерв өрімдері
2. Қан түзуші және иммунды жүйе маңызды ағзаларына жатады?
 - а) лимфалық түйін
 - б) бадамша
 - в) қызыл жілік және айырша без+
 - г) көкбауыр
 - д) айырша без
3. Қызыл жілік майының негізін құрайды:
 - а) қан тамырлар және нерв өрімдері
 - б) лимфалық фолликулдар және қанның түйіршік элементтері
 - в) майлы тін және лимфалық фолликулдар
 - г) ретикулярлық тін және бағаналық жасушалар+
 - д) дәнекер және лимфазитопителалдық тін
4. Бағаналы жасушалардың қызметі.
 - а) зат алмасуды қамтамасыз етеді
 - б) гемоцито және лимфопоезді қамтамасыз етеді+
 - в) антитела бөледі
 - г) фагацитозды қамтамасызды етеді
 - д) бөліну өнімдерін шығарады
- 5.Иммунды жүйе болып табылады:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 31 беті

- а) лимфоэпителиалды ағзалардың жиынтығы+
- б) лимфалық жолдарының жиынтығы
- в) түтікті сүйектердің сары жілік майы қан түйіршіктерінің элементтерінің жиынтығы
- г) қан түйірішіктерінің элементтерінің жиынтығы
- д) басты лимфалық өзектер
- 6. Орталық иммундық жүйенің ағзаларына жатады:
 - а) көкбауыр
 - б) бағаналы жасушалар
 - в) айырша без (фабрициус қалтасының аналогі)+
 - г) пирогов-Бальдеир лимфа эпителиальды сақинасы
 - д) ішектегі лимфалық фолликулдары
- 7. Иммундық жүйенің перифериолдық ағзаларына жатады:
 - а) бауыр және ұйқы безі
 - б) шажырақайлық лимфалық түйіндер және коллекторлар
 - в) айырша без және фабрициус қалтасы
 - г) бадамшалар, лимфалық түйіндер және лимфоидты түйіндер, көкбауыр+
 - д) қызыл және сары жілік майы
- 8. Орталық иммунды жүйе функциясын атқарады:
 - а) иммуннокомпетентті жасушаларды бөледі,имунитетті қамтамасыз етеді+
 - б) эритроциттерді бөледі
 - в) механикалық қорғаныс
 - г) ағзалардың трофикасын қамтамасыз етеді
 - д) метаболизм өнімдерін шығарады
- 9. Айырша без орналасады:
 - а) фасция жапырақшасында IV мойын аймағында
 - б) кеуде қуысында артқы көкірек аралығында
 - в) көкірек қуысында алдыңғы-жоғарғы көкірек аралығында+
 - г) оң плевра қуысында
 - д) сол плевра қуысында
- 10. Айырша бездің құрылысы көрсетілген капсула және паренхимасымен құрамында тимоциттер
 - а) Капсула және паренхима, тимоциттер+
 - б) Дәнекер тіндердің әртүрлі түрімен
 - в) Капсула, бұлшықетті және дәнекер тінді элементтер
 - г) Эпителиалды жасушалардың жиынтығы
 - д) Нерв тіндерінің жиынтығымен
- 11. Имунокомпинентті жасушаларға жатады:
 - а) Эритроциттер және тромбоциттер
 - б) Эритроциттер және лейкоциттер
 - в) В және Т-лимфоциттер+
 - г) Гранулациттер
 - д) Эритроциттер
- 12. Бадамшалардың орналасуының топографиялық ерекшелігі:
 - а) Ағзалардың бетінде
 - б) Ішкі ағзалардың қабырғаларының тереңінде
 - в) Ағзалардың көп қозғалыс жасайтын жеріне
 - г) Микрофлоралардың орналасу жерлерінің шекарасында+

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 32 беті

д) Ағзаларға нервтің кіретін аймағына

Жағдайлық есептер:

№1. Жаңа туылған жануарда тимусты алып тастаса, бөгде трансплататын енгізе отырып, қабылдамау реакциясы пайда болмайды. Бұл құбылыстың себептерін түсіндіріңіз.

Жауап: Т-лимфоциттер пайда болмайды, жасушалы иммунитеттің реакциясын қамтамасыз етеді.

№2. Жаңа туылған жануарда тимусты алып тастаса перифериялық лимфа ағзаларда айқын морфологиялық өзгерістер байқалады. Көкбауырдың қандай аймағында және лимфалық түйіндерінде берілген операцияларына қатты әсер етуі және ішкі ағзалық мамандандыруы қандай?

Жауап: Т-тәуелсіз аймақтар (көкбауыр – фоликуланың орталық артериясының айналасындағы аймақтар, лимфалық түйін – паракортикальды аймақ).

№3. Жаңа туылған жануарда тимусты алып тастаса, операцияның нәтижесінде антитела бөлетін қабілеті күрт төмендеді. Бұл құбылыстың себебін түсіндіріңіз?

Жауап: Т- лимфоциттер хелпперлердің пайда болуы бұзылады, В – лимфоциттердің айналуына плазма жасушыларына қатысады.

Сабақ №8

1.Тақырыбы: Эндокринді бездері: құрылысы, қызметі.

2.Мақсаты: Эндокринді бездердің құрылыстық ерекшеліктерін оқып білу.

3. Оқу мақсаттары: Эндокрин жүйесінің ағзаларын муляждардан, планшеттерден, кестелерден көрсету, айту, табуды үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Эндокринді ағзалардың қандай жіктелісі бар?
2. Қалқанша бездің топографиясын, оның массасын және өлшемдерін сипаттаңыз.
3. Қалқанша маңы бездерінің анатомиялық сипаттамасын беріңіз.
4. Ұйқы безінің эндокрин бөліктерінің топографиясын және анатомиясын сипаттаңыз.
5. Жыныс бездерінің эндокрин бөліктерінің функциональдық анатомиясын сипатта (еркек және әйел).
6. Бүйрек үсті безінің оң және сол анатомиясын және топографиясын сипатта.
7. Томпақ дененің анатомиясын және топографиясын сипаттаңыз.
8. Гипофиздің анатомиялық құрлысын және топографиялық ерекшеліктерін атаңыз.
9. Гипофиздің үлестеріне морфофункциональдық сипаттама беріңіз?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6.Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

негізгі:

1.Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.

ONȚŪSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 33 беті

2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы. - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тесттер:

1. Қалқанша жанындағы бездердің қызметі:
 - а) ас қорыту
 - б) қан айналдыру
 - в) иммундық
 - г) гемопоэздық
 - д) эндокриндік+
2. Эндокриндік бездердің басқа бездерден айырмашылығы:
 - а) шығаратын түтіктері жоқ+
 - б) қақпалары бар
 - в) шығаратын түтіктері бар
 - г) ақ және қызыл ұлпаларға бөлінеді
 - д) майлық қапшығы болмайды
3. Аралас секрециялық бездер:
 - а) гипофиз
 - б) қалқаншатәрізді без
 - в) бүйрекүсті безі
 - г) сілекей безі
 - д) ұйқы безі+
4. Эндокриндік қызметтерді реттейтін жоғары орталық:
 - а) мишық
 - б) гипоталамус+
 - в) метаталамус

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 34 беті

- г) эпителиум
- д) таламус
- 5. Атабеде өндірілетін гормон:
 - а) эстроген
 - б) прогестерон
 - в) тестостерон+
 - г) адреналин
 - д) тироксин
- 6. Гипофиздің алдыңғы үлесіне тәуелді эндокринді бездер:
 - а) қалқаншатәрізді без+
 - б) қалқанша жанындағы без
 - в) ұйқы безі
 - г) параганглии
 - д) тимус
- 7. Қалқаншатәрізді бездің ұлпасы түзілген:
 - а) нефрондардан
 - б) остеондардан
 - в) миофибриллдардан
 - г) фолликулдардан+
 - д) ацинустардан
- 8. Бүйрекүсті безінің милық заттегін бөледі:
 - а) тироксин
 - б) эстроген
 - в) тестостерон
 - г) андрогендер
 - д) адреналин+
- 9. Ұйқы безінің бөліктері:
 - а) негізі және ұшы
 - б) ұшы, түбі және денесі
 - в) денесі, түбі және өсіндісі
 - г) басы, түбі және денесі
 - д) басы, денесі және құйрығы+
- 10. Ұйқы безі:
 - а) апокриндік
 - б) экзокриндік
 - в) эндокриндік
 - г) аралас+
 - д) голокриндік
- 11. Ұйқы бездің қызметі:
 - а) сіңіру
 - б) қорғаныс
 - в) генеративтік
 - г) инсулин түзу+
 - д) майдалау
- 12. Қалқанша бездің қызметін реттейді:
 - а) лакотроптық гормон
 - б) соматотроптық гормон

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 35 беті

- в) тиреотроптық гормон+
- г) адренотроптық гормон
- д) фолликуланы қуаттандырушы гормон
- 13. Организмдегі зат алмасу үрдісін реттейді:
 - а) атабез
 - б) айырша без
 - в) қалқанша без+
 - г) қуықасты безі
 - д) анабез
- 14. Қызметінің төмендеуі критинизмге алып келеді?
 - а) айырша бездің
 - б) қуықасты безінің
 - в) атабездің
 - г) қалқанша бездің+
 - д) қалқаншажанындағы бездердің
- 15. Паратгормон түзіледі:
 - а) айырша безде
 - б) қалқанша безде
 - в) эпифизде
 - г) қалқаншажанындағы безде+
 - д) гипофизде
- 16. Бүйрекүсті безінің миль затында түзіледі:
 - а) инсулин
 - б) тироксин
 - в) адреналин+
 - г) паратгормон
 - д) кортикостероид
- 17. Ұйқыбез түзетін гормон:
 - а) тироксин
 - б) паратгормон
 - в) адреналин
 - г) инсулин+
 - д) мелатонин
- 18. Атабездің гормоны:
 - а) мелатонин
 - б) адреналин
 - в) инсулин
 - г) фолликулин
 - д) тестостерон+

Есептер:

№1. Науқас Д, 25 жастағы жүрек соғысына, ашушаңдық, күйгелек, ұйқысыздық, азып кетуіне, қолдың дірілдеуіне (жазуы өзгерген) осындай белгілерге шағымданады. Тәбеті жоғары, дене салмағының бір уақытта өзгеруі. Теріс азот балансы байқалады, дене температурасы жоғары, тері ылғалды, қалқанша безі үлкейген. Пульс 118/мин. Бұл қандай патология?

Жауап: Диффузды токсикалық зоб (Базед ауруы) – қалқанша без гормондарының гиперфункциясы (тироксин, трийодтиронин).

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 36 беті

№2. Науқас Р, 58 жасар дәрігерге солғындық, апатия, баяулықпен шағымданған. Жоғары және төменгі қабақтың қалтатәріздес ісікпен, еріндердің, ұрттың ісігі байқалады. Ісік тіндерді басқанда шұңқырдың ізі қалмайды. Негізгі алмасу төмендеген. Бұл қандай патология?

Жауап: Қалқанша бездің гипофункциясына (микседема) орын берілген.

№3. Профилактикалық тексеру кезінде Солтүстік Кавказдың тұрғындарында көптеген тұрғынында қалқанша безінің үлкеюі байқалған. Қан анализі көрсеткендей T_4 және T_3 төменгі деңгейі көрсетілген. Көптеген жағдайларда тұншығу ұстамасы, құрғақтық, жөтел, дауыстың қарлығыуы байқалады. Бұл қандай патология?

Жауап: Эндемиялық зоб. Эндемиялық зобтың негізгі себебі тамақ өнімдерінде йодтың тапшылығы, оның топырақта және суда жетіспеушілігі. Тиреоидты гормондардың тапшылығы гипофиздегі тиротропты гормондардың секрециясының жоғарылауына әкеледі, қалқанша безінің тіндерінің гиперплазиясына зобтың дамуына әкеліп соқтырады.

№4. Қалқанша безінің резекциясында кездейсоқ қалқанша жанындағы бездер алынып тасталынды. Операциядан кейін науқаста тетания ұстамасы басталды. Тетанияның белгілері алдында аяқ-қолдың мұздауы, жансыздануы, шымылдауы дененің тітіркенуі, түйілу сезімі байқалады. Осы белгілерден соң, әр түрлі ауыр тонусты қалтырау байқалады.

Жауап: Паратгормонның жетіспеушілігі сүйек тінінен қанға кальций иондарының келуін азайтады және бүйректің жекеленген проксимальды бөліктеріндегі фосфордың реабсорбциясын жоғарылатады. Осының нәтижесінде гипокальцемиия байқалады және гиперфосфатемия. Гипокальцемиияның нәтижесінде Na және K , сонымен қатар Ca және Mg иондарының арасындағы тепе-теңдік бұзылады. Нәтижесінде нерв бұлшықет қозуының бірден жоғарылауы туындайды. Са бұлшықеттің жиырылу механизміне қатысады.

№5. 7 жасар балада физикалық және ақыл есіндегі кемістік байқалады. Бойы кіші, дене құрылысы пропорционалды емес. Негізгі зат алмасу және дене температурасы төмен. Бұл қандай патология? Сіз себебін қалай түсіндіресіз?

Жауап: Бұл жағдайда қалқанша безінің гипофункциясы орын алады, немесе гипотиреоз, басқаша кретинизм деп аталады. Бұл аурудың белгілері, ең бастысы, иодтирониндердің жасушаның бөлінуіне және дифференцировкаға әсерінің төмендеуімен түсіндіріледі. Бұның нәтижесінде сүйек тіні өсуі баяулайды және дұрыс өспейді, нейрондардың дифференцировкасы бұзылады. Нәтижесінде нейрондар өздерінің арнайы функцияларын орындай алмайды.

№6. Науқас дене массасының артық салмағына, шөлге, әрдайым аш болуына, шаршаңқы, бұлшықеттің әлсіздігіне шағымданады. Тексеріп байқағанда науқастың беті ай тәрізді. Зерттеу барысында гипергликемия, гипертония, АКТГ және кортизол гормондарының жоғары секрециясы байқалған. Бұл қандай патология?

Жауап: Бүйрек үсті безінің қабығының гиперфункциясы байқалады. (Иценко-Кушинга ауруы) немесе стероидты диабет.

№7. Науқас әйелдің шағымы: ауыз қуысы құрғап, шөлдеп, тәбеті жоғары, әлсіз. Тәулігіне бөлінетін зәрдің көлемі 3 литр дейін жоғарылаған. Зәрге жасалған талдау 1,032 тығыздықты глюкозаның мөлшері 9,0 ммоль/л екендігін көрсетті. Бұл қандай патология?

Жауап: Науқас әйелде қант диабеті. Бұл ауруда қандағы қанттың мөлшері жоғары (гипергликемия), себебі инсулиннің абсолютті немесе салыстырмалы түрде жеткіліксіздігі байқалады. Глюкоза – осмостық белсенді зат, қанға бөлінген кезде өзімен бірге суды тартады, диурез жоғарылайды (полиурия), шартты түрде шөлдеу пайда болады (полидипсия). Қандағы глюкозаның мөлшері жоғары болуына қарамастан, ол клеткаға өтпейді және бауырда гликогенге айналмайды, тіндерде энергетикалық материал ретінде

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 37 беті

пайдаланылмайды, «тоқтық арасында аштық» (полифагия) байқалады. Глюкозаның мөлшері сонымен бірге, глюконеогенездің есесінен де жоғарылайды, яғни бұл жағдайларда майлар мен белоктар (глицерин, аминқышқылдар) глюкозаға айналады.

№8 Жынысы жетілмеген жануарда эксперимент кезінде эпифиз алынып тасталынды. Жануардың жыныстық жетілу жылдамдығы қалай өзгереді?

Жауап: Жыныстық жетілу жылдам болады.

№9. Босану кезінде екі қабат әйелге жатырдың жиырылуын үлкейтетін гормон салды. Екі қабат әйелге қандай гормон енгізді?

Жауап: Окситоцин.

№9 сабақ

1. Тақырыбы: Ауыз қуысы, тіл, таңдай, тістер, сілекей бездері: құрылысы, топографиясы, қызметі.

2. Мақсаты: Ауыз қуысының құрылыстық ерекшеліктерін, топографиясын және қызметін оқып білу.

3. Оқу мақсаттары: Ауыз қуысының ағзаларын, муляждардан, планшеттерден, кестелерден көрсету, айту, табуды үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Ауыз қуысының қабырғаларын қандай ағзалар түзеді?
2. Тістің құрылысын айтыңыз. Тістің әртүрлі формалары немен ерекшеленеді?
3. Сүт және тұрақты тістердің шығу мерзімдерін атаңыз?
4. Сүт және тұрақты тістердің толық формуласын жазыңыз.
5. Тілдердің бетінде қандай бүртіктер бар? Дәм бүртіктері қайсысында бар?
6. Тіл бұлшықеттерінің қандай анатомиялық топтары, тілдің бұлшықеттерінің қызметін атаңыз.
7. Кіші сілекей бездерінің топтарын атаңыз.
8. Үлкен сілекей бездерінің өзектері ауыз қуысының қай қабырғасында ашылады.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 38 беті

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Бірінші тұрақты тіс жарылатын уақыт:
 - а) 6-7 ай
 - б) 2-3 жаста
 - в) 6-7 жаста+
 - г) 9-10 жаста
 - д) 20 ай
2. Шықшыт безінің түтігі ашылады:
 - а) тіласты бүртігіне
 - б) тіласты қатпарына
 - в) жұмсақ тандайға
 - г) ауыз кіреберісіне+
 - д) ауыз қуысының түбіне
3. Төменгі жақсүйек асты безінің түтігі ашылады:
 - а) ауыз кіреберісі
 - б) төменгі ерінің жүгеншесі
 - в) тіласты бүртігіне+
 - г) бадамшаүстіндегі шұңқыр
 - д) жұмсақ тандай
4. Тілдегі жапырактәрізді бүртіктер орналасқан:
 - а) шекаралық жүлгенің және соқыр тесіктің алдында
 - б) тілдің жиегінде+
 - в) тілдің ұшында
 - г) тіл арқашығының бетінде
 - д) тілдің төменгі бетінде
5. Тілдің бадамшасы орналасқан:
 - а) тіл жиегі
 - б) тіл денесі
 - в) тілдің төменгі беті
 - г) тіл түбірі+

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 39 беті

д) тіл ұшы

Есептер:

№1. Стоматолог-дәрігер ауыз қуысын қарайды. Жұмысқа кіресер алдында тіл астына тампон салады. Неге бұл манипуляцияны жасайды?

Жауап: Сілекейді азайту мақсатында.

№2. Дәрігер-стоматолог тіске пломб салады. Ауыз қуысында сілекейдің жиналуын азайту үшін шықшыт безінің өзегінің тесігін жабу үшін тампонды қайда салуы керек?

Жауап: Дәрігер тампонды немесе дренаждық трубканы ауыз кіреберісіне салады.

№10 сабақ

1. Тақырыбы: Өңеш, асқазан: құрылысы, топографиясы, қызметі.

2. Мақсаты: Асқорыту ағзаларының құрылысын, қызметін оқып үйрету: ауыз қуысы, тіл, тістер, сілекей бездер, таңдай, жұтқыншақ, өңеш, асқазан және ішектер.

3. Оқыту міндеттері: Асқорыту жүйесінің ағзаларын көрсету, атап үйрету. Бұл ағзалардың құрылысының айырмашылық ерекшеліктерін білу.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Сілекей бездері, топографиясы, құрылысы, функционалдық маңызы.
2. Жұтқыншақ және оның бөліктері, топографиясы, құрылысы, қызметі.
3. Өңеш және оның бөліктері, топографиясы, құрылысы, қызметі.
4. Асқазан және оның бөлімдері, топографиясы, құрылысы, қызметі.
5. Жіңішке ішек, топографиясы, құрылысы, функционалдық маңызы.
6. Тоқ ішек, топографиясы, құрылысы, функционалдық маңызы.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 40 беті

2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т.б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Асқазанның шырышты қабығының қатпарларын ... қабық түзеді.

- а) шырышасты+
- б) бұлшықетті
- в) сірлі
- г) адвентициалдық
- д) ақ қабықтық

2. Асқазан ... жабылған.

- а) ішастармен +
- б) шандырмен
- в) капсуламен
- г) кутикуламен
- д) плеврамен

3. Асқазанның бұлшықеттік қабығының қабаттары:

- а) бойлық, циркулярлық және қиғаш+
- б) циркулярлық және қиғаш
- в) циркулярлық және көлденең
- г) бойлық және көлденең
- д) бойлық, циркулярлық және тік

4. Құрттәрізді өсінді ... ішекте орналасқан..

- а) соқыр+
- б) он екі елі
- в) аш
- г) мықын
- д) сигматәрізді

5. Ауыз кіреберісінің қабырғасын ... құрайды.

- а) еріндер+
- б) таңдай бадамшасы
- в) жұмсақ таңдай
- г) ауыз көкеті
- д) жақасты сілекей безі

6. Ауыз кіреберісін меншікті ауыз қуысынан ... бөліп тұрады.

- а) тістер+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 41 беті

- б) аңқа
 - в) еріндер
 - г) таңдай-тіл доғалары
 - д) ұрттар
7. Аңқаны ... шектеп тұрады.
- а) жұмсақ таңдай+
 - б) түтік буылтығы
 - в) көмей қақпашығы
 - г) тіласты қатпары
 - д) ауыз көкеті
8. Шықшыт безінің түтігі ... ашылады.
- а) ауыз кіреберісіне+
 - б) тіласты бүртігіне
 - в) тіласты қатпарының шырышты қабығына
 - г) жұмсақ таңдайға
 - д) меншікті ауыз қуысына
9. Төменгі жақсүйек асты безі ... ашылады.
- а) тіласты бүртігіне+
 - б) төменгі ерін жүгеншігіне
 - в) ауыз кіреберісіне
 - г) бадамшаүсті шұңқырына
 - д) меншікті ауыз қуысына
10. Ауыз қуысы жұтқыншақпен ... арқылы байланысады.
- а) аңқа+
 - б) хоаналар
 - в) евстахий түтігінің жұтқыншақтық тесігі
 - г) көмей кіреберісі
 - д) алмұрттәрізді тесік
11. Тілде науашықтәрізді бүртіктер ... орналасқан.
- а) шекаралық жұлге мен соқыр тесіктің алдында+
 - б) тілдің жиегінде
 - в) тілдің ұшында
 - г) тіл арқашығының бетінде
 - д) тіл денесі мен түбірінің арасында
12. Тіл бадамшасы ... орналасқан.
- а) тіл түбірінде+
 - б) тіл жиегінде
 - в) тілдің денесі
 - г) тілдің төменгі бетінде
 - д) тілдің ұшында
13. Өңештің бөлігі:
- а) кеуделік бөлік+
 - б) бастық бөлік
 - в) ауыздық бөлік
 - г) ішастар артындағы бөлік
 - д) айырықтық бөлік
14. Сыртқы есту өтісінің астында орналасқан сілекей безін атаңыз

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 42 беті

- а) шықшыт безі+
 - б) еріндік бездер
 - в) жақасты безі
 - г) тіласты безі
 - д) таңдай бездері
15. Жұтқыншақтың артқы және жоғарғы қабырғаларының арасында ... бадамша орналасқан.
- а) жұтқыншақтық+
 - б) түтіктік
 - в) таңдайлық
 - г) тілдік
 - д) жекеленген лимфа түйіншелері
16. Тоқ ішектің шажырқайы жоқ бөлігі:
- а) жоғарлаған жиекшек+
 - б) сигматәрізді ішек
 - в) көлденең жиек ішек
 - г) құрттәрізді өсінді
 - д) соқыр ішек
17. Асқазан ішастармен ... жабылған.
- а) интраперитонеалды+
 - б) мезоперитонеалды
 - в) экстраперитонеалды
 - г) экстра-, мезо- және интраперитонеалды
 - д) ретроперитонеалды
18. Пейер түйіншелері ... тіннен құралған.
- а) лимфоидтық +
 - б) майлы
 - в) бұлшықетті
 - г) эпителиалды
 - д) дәнекерлі
19. Ішектің ... бөлігінде пейер түйіншелері орналасқан
- а) мықын ішек+
 - б) асқазан
 - в) 12-елі ішек
 - г) аш ішек
 - д) соқыр ішек
20. Аш ішек ішастармен ... жабылған.
- а) интраперитонеалды+
 - б) экстраперитонеалды
 - в) мезоперитонеалды
 - г) ретроперитонеалды
 - д) экстра-, мезо- және интраперитонеалды
21. Ішек түтігінің ... бөлігінде алғашқы рет май ыдырай бастайды
- а) аш ішек+
 - б) өңеш
 - в) асқазан
 - г) 12-екі ішек
 - д) сигматәрізді ішек

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 43 беті

22. Тоқ ішектің бастапқы бөлігін атаңыз
- соқыр ішек+
 - көлденең жиек ішек
 - жоғарылаған жиек ішек
 - сигматәрізді ішек
 - тік ішек
23. Соқыр ішек ішастармен ... жабылған.
- интраперитонеалды +
 - мезоперитонеалды
 - ретроперитонеалды
 - экстраперитонеалды
 - интра-, мезо- және экстраперитонеалды
24. Ұйқы безінің басын қоршай орналасқан ағза:
- он екі елі ішек+
 - асқазан
 - көкбауыр
 - бауыр
 - бүйрек
25. Ұйқы безінің алдыңғы бетіне жанасып жатқан ағза:
- асқазан +
 - он екі елі ішек
 - көкбауыр
 - бауыр
 - бүйрек
26. Таңдай бадамшасы ... орналасқан.
- таңдай-жұтқыншақ және таңдай-тіл доғаларының арасында+
 - таңдай-жұтқыншақ доғасынан жоғарыда
 - таңдай-жұтқыншақ доғасының артында
 - жұмсақ таңдай тілшігінде
 - тілшікке жақын
27. Жұтқыншақ бадамшасы ... орналасқан.
- ауызжұтқыншақта+
 - мұрынжұтқыншақта
 - жұтқыншақ күмбезінде
 - жұмсақ таңдай негізінде
 - таңдай пердесінде
28. Лимфа түйіндері (Пейер түйіншелері) ... қабырғасында шоғырланып орналасқан.
- мықын ішек+
 - өңеш
 - асқазан
 - соқыр ішек
 - аш ішек
29. Жұтқыншақ аймағында лимфалық-эпителийлік сақинаны ... бадамша бездер түзеді.
- 2 таңдайлық, 2 түтіктік, 1 тілдік және 1 жұтқыншақтық+
 - 2 таңдайлық, 2 түтіктік, 1 тілдік және 2 жұтқыншақтық
 - 1 таңдайлық, 2 түтіктік, 1 тілдік және 2 жұтқыншақтық
 - 1 таңдайлық, 1 түтіктік, 2 тілдік және 2 жұтқыншақтық

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 44 беті

д) 2 таңдайлық, 1 түтіктік, 1 тілдік және 2 жұтқыншақтық
30 ... шоғырланған лимфа түйіншелері орналасқан.

- а) Мықын ішекте+
- б) Асқазанда
- в) Сигматәрізді ішекте
- г) Кеңірдекте
- д) Тік ішекте

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Балада мұрынмен дем алу қиындады. Дәрігер қай бадамшаның үлкейгені туралы ойлау керек?

Жауап: Жұтқыншақтық бадамша үлкейген

№2. Балада үстіңгі және астыңғы күрек тістер түгелімен шықты. Баланың жасын анықта.

Жауап: 10-12 айлық бала

№3. Балада мұрынмен дем алу қиындады. Дәрігер қай бадамшаның үлкейгені туралы ойлау керек?

Жауап: Жұтқыншақтық бадамша үлкейген

№11 сабақ

1. Тақырыбы: Тыныс алу жүйесінің ағзалары: құрылысы, топографиясы және қызметі.

2. Мақсаты: Тыныс алу жүйе ағзаларының құрылысын, қызметін үйрету.

3. Оқыту міндеттері: Тыныс алу жолдарының топографиясын, қызметін және құрылыстық ерекшеліктерін білу.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Тыныс алу жүйесіне анықтама беру.
2. Мұрын қуысы, оның қабырғалары.
3. Мұрын жанындағы қойнаулар, оның мұрын қуысымен байланысы.
4. Көмей құрылысы, топографиясы, қызметі.
5. Кеңірдек құрылысы, топографиясы, қызметі.
6. Бронхтар құрылысы, топографиясы, қызметі.
7. Өкпе құрылысы, топографиясы, қызметі.
8. Өкпеқап және оның қойнаулары.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014

ONȚŪSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 45 беті

4.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1.Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.

2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.

3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск

4.Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

5.Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

6. Білім порталы www.ukma.kz

7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>

8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>

9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>

10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1.Мұрын қуысының бөліктері:

- а) тыныс алу және иіс сезу+
- б) тыныс алу және көру
- в) тыныс алу және түйісуді сезу
- г) иіс сезу және есту
- д) иіс сезу және дәм сезу

2.Мұрындық жол – ...

- а) мұрын қалқанының астындағы кеңістік+
- б) мұрын қуысының кіреберісі
- в) мұрын-көзжасөзегінің тесігі
- г) жоғарғы жақсүйектің маңдайлы өсіндісінің жанындағы жүлге
- д) сынатәрізді сүйектің үлкен және кіші қанаттардың арасындағы саңылау

3. Көмей ... болып табылады:

- а) тыныс алу жолы мен дауыс аппараты+
- б) тыныс алу және тірек-қимыл аппараты
- в) ас қорыту және дауыс аппараты
- г) несеп шығаратын жүйе мен дауыс аппараты
- д) тынысалу және ас қорыту аппараты

4.Кеңірдек – ...

- а) көмей мен басты бронхтардың аралығында орналасқан түтікті ағза+
- б) ауыз қуысы мен өңештің аралығында орналасқан түтікті ағза
- в) бүйректің жоғарғы шетінде орналасқан ағза
- г) бүйрек пен несеп қуықтың аралығында орналасқан түтікті ағза
- д) өкпелердің аралығында орналасқан үлесті ағза

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 46 беті

5. Кеңірдек айырығы – ...

- а) кеңірдектің екі негізгі бронхтарға бөлінген жері+
- б) көршілес шеміршектік жартылай сақиналардың аралығындағы дәнекер тіндік табақша
- в) кеңірдектің сыртқы қабығы
- г) кеңірдек қабырғасының қақпағы
- д) кеңірдектің қолқамен қиылысқан жері

6. Мұрын қуысында ... мұрын жолы орналасқан.

- а) үш+
- б) екі
- в) төрт
- г) бес
- д) бір

7. Төменгі мұрын жолына ... ашылады.

- а) мұрын-көзжас өзегі+
- б) маңдай қойнауы
- в) гаймор қойнауы
- г) торлы сүйектің (кеңсіріктің) алдыңғы ұяшықтары
- д) евстахий түтігі

8. Көмейдің тақ шеміршегі:

- а) қалқаншатәрізді+
- б) мүйізтәрізді
- в) сынатәрізді
- г) ожаутәрізді
- д) дән тәрізді

9. Жоғарғы жақсүйек қойнауына ... ашылады.

- а) ортаңғы мұрын жолы+
- б) жоғарғы мұрын жолы
- в) сына-таңдай шұңқыры
- г) төменгі мұрын жолы
- д) мұрын-көзжас өзегі

10. Маңдай қойнауына ... ашылады.

- а) ортаңғы мұрын жолы+
- б) жоғарғы мұрын жолы
- в) алдыңғы бассүйек шұңқыры
- г) жоғарғы көзұя саңылауы
- д) төменгі мұрын жолы

11. Жоғарғы мұрын жолына ... ашылады.

- а) сынатәрізді қойнаудың тесігі+
- б) маңдай қойнауының тесігі
- в) торлы сүйектің алдыңғы ұяшықтары
- г) жоғарғы жақсүйек қойнауы
- д) мұрын-көзжас өзегі

12. Мұрын қуысының тыныстық аймағының бездерін көрсетіңіз

- а) шырышты бездер+
- б) терлік бездер
- в) сірлік (сероздық) бездер
- г) май бездері

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 47 беті

- д) шырышасты бездері
13. Төменгі мұрын жолына ... ашылады.
- мұрын-көзжас өзегі+
 - торлы сүйектің ортаңғы ұяшықтары
 - жоғарғы жақсүйек қойнауы
 - торлы сүйектің артқы ұяшықтары
 - сынатәрізді қойнауы
14. Мұрын қуысының веналық өрімінің қызметі:
- ауаны жылыту+
 - қорғаныш
 - фагоцитоз
 - ауаны ылғалдандыру
 - тазарту
15. Көмейдің жүзікке ұқсас тақ шеміршегі:
- жүзік тәрізді+
 - қалқанша тәрізді
 - мүйіз тәрізді
 - сынатәрізді
 - көмей қақпашығы
16. Көмей кіреберісін шектейтін тақ шеміршек:
- көмей қақпашығы+
 - қалқанша тәрізді
 - қалқанша маңы
 - мүйіз тәрізді
 - сынатәрізді
17. Көмей артқы жағынан ... жанасады.
- жұтқыншақтың көмейлік бөлігімен+
 - тіласты бұлшықетімен
 - қалқанша безімен
 - жұтқыншақпен
 - мойын шандырының омыртқа алды табақшасымен
18. Көмейдің екі табақшадан тұратын шеміршегі:
- қалқанша+
 - жүзіктәрізді
 - көмей қақпашығы
 - мүйізтәрізді
 - сына тәрізді
19. Адам алмасы бұрышын құрайтын көмейдің шеміршегі:
- қалқанша+
 - жүзіктәрізді шеміршек
 - мүйізтәрізді
 - сынатәрізді
 - көмей қақпашығы
20. Дауыс түзуге ... бұлшықеттері қатысады.
- көмей+
 - ауыз қуысы қабырғасының
 - тіл

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 48 беті

- г) жұтқыншақ
- д) таңдай және көмей
- 21. Ересек адамда кенірдек айырығы ... деңгейінде орналасқан.
 - а) V-кеуде омыртқасы+
 - б) төс бұрышы
 - в) төстің мойындырық тілігі
 - г) қолқа доғасының жоғарғы жиегі
 - д) VII-кеуде омыртқасы
- 22. Өкпе қақпасына ... кіреді.
 - а) басты бронхтар+
 - б) сол ұйқы артериясы
 - в) оң ұйқы артериясы
 - г) жалпы ұйқы артериясы
 - д) ішкі мойындырық венасы
- 23. Оң өкпедегі сегменттер саны:
 - а) 10+
 - б) 5
 - в) 6
 - г) 7
 - д) 8
- 24. Бронх тармақтарының (ағашының) ... бөлігінде шеміршек болмайды.
 - а) соңғы бронхшалар+
 - б) басты бронхтар
 - в) үлестік бронхтар
 - г) үлесшелік бронхтар
 - д) сегменттік бронхтар
- 25. Өкпенің құрылымдық-функционалдық бірлігі:
 - а) ацинус+
 - б) соңғы бронхшалар
 - в) тыныстық бронхшалар
 - г) көпіршіктік (альвеолярлық) жолдар
 - д) сегменттік бронхтар
- 26. Өкпенің құрылымдық элементтерінде ауа мен қан арасында газ алмасу... жүреді.
 - а) көпіршіктерде (альвеолдар)+
 - б) сегменттік бронхтарда
 - в) үлесше бронхшаларында
 - г) үлестік бронхтарда
 - д) соңғы бронхшаларда
- 27. Оң өкпедегі үлестер саны:
 - а) 3+
 - б) 1
 - в) 2
 - г) 4
 - д) 5

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Тыныс жолдарына бөгде зат түскен адамды жарақатбөліміне әкелді. Басты бронхтардың анатомиялық ерекшелігін ескере отырып заттың қай бронхта тұрып қалғанын айт.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 49 беті

Жауап: Оң басты бронхта.

№2. Ауруда қабыну процесімен кеңірдектің артқы қабырғасы бұзылған. Бұл жағдайда қабыну процесі қай ағзаға өтуі мүмкін екендігін көрсет.

Жауап: Кеңірдектің артқы қабырғасының қабыну процесі өңешке өтеді.

№3. Интубациялық түтікті көмейге салу үшін дәрігер тамақ арқылы көмей кіреберісі қолмен табады. Көмейге кіретін тесік немен қоршалған?

Жауап: Көмейге кіретін тесіктің алдын көмей үсті шеміршегі, артын ожау тәрізді шеміршектердің ұштары бүйірінде ожау – көмей үсті қатпарлы қоршаған

№4. Дәрігер эншінің көмейін қарады. Қалыпты жағдайда дыбыс саңлауы сау адамда пішіні қандай болады.

Жауап: Жәй тыныс алғанда дыбыс саңлауының пішіні үш бұрышты болады.

№5. Плевритпен ауратын ауруды рентгеноанатомиялық тексерістен өткізгенде, оның плевра қуысынан сұйықтықтық табылды. Сұйықтықтың жиналуы плевраның қай бөлігінде болды?

Жауап: Сұйықтықтың жиналуы, оның салмағына байланысты қабырға-диафрагмалық синусында болды.

№6. Кеуде қуысының рентген суретінен дәрігер сол өкпенің «өкпелік алаңы» оң өкпеге қарағанда кіші екенін байқалды. Оң және сол өкпелердің көлемі бірдей еместігін немен түсіндіруге болады?

Жауап: Сол өкпенің кішілігі жүрекке байланысты, ол кеуде қуысының сол жағында көп орын алып жатыр.

№12 сабақ

1. Тақырыбы: Бүйрек, несеппағар: құрылысы, топографиясы және қызметі.

2. Мақсаты: Несеп шығару жүйе ағзаларының құрылысын, топографиясын және қызметін оқу.

3. Оқыту міндеттері: Несеп шығару жүйе ағзаларының және жыныс ағзаларының құрылысын, топографиясын және қызметін студенттерге оқытып үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Бүйректің макроскопиялық құрылысы.
2. Бүйректің скелетопиясы, синтопиясы, голотопиясы.
3. Бүйрек қабаттары.
4. Бүйрек фиксациясы.
5. Нефрон, құрамдық бөліктері.
6. Бүйректің форникальді аппараты.
7. Несеппағар, бөліктері, қысыңқылары.
8. Қуық, құрылысы, функциональді маңызы.
9. Несепшығаратын өзек.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 50 беті

Қазақ тілінде: негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Бүйректің екі полюсі дегеніміз:
 - а) жоғарғы және төменгі шеттері+
 - б) вентралдық және каудалдық шеттері
 - в) жоғарғы және медиалдық шеттері
 - г) медиалдық және артқы шеттері
 - д) төменгі және вентралдық шеттері
2. Бүйректің құрылымдық-қызметтік бірлігі:
 - а) нефрон+
 - б) ацинус
 - в) бүйрек бүртігі
 - г) бүйрек денешігі
 - д) кіші тостаған
3. Несеп ағардың ұзындығы:
 - а) 25-30 см+
 - б) 5-7 см
 - в) 10-15 см
 - г) 10-20 см
 - д) 8-10 см
4. Несеп қуық ... орналасқан.
 - а) қасаға симфизінің артында+

O'ŇTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 51 беті

- б) қасаға симфизінің алдында
 в) сегізкөздің алдында
 г) сегізкөз-мықын буынының артында
 д) ұршық буынының жанында
 5. Несеп қуық ... қабырғасынан түзілген.
- а) шырышты, шырышасты негізі, бұлшықетті, дәнекер тінді (адвентициялық) қабықтардан+
 б) шырышты қабықтан, шырышасты негізінен
 в) шырышасты негізінен, бұлшықетті қабықтан
 г) бұлшықетті, дәнекер тінді қабықтардан
 д) эпителийлі, сірлі, бұлшықетті қабықтардан
 6. Несеп қуықтың шырышасты негізі ... болмайды.
- а) несеп қуық үшбұрышында+
 б) алдыңғы қабырғасында
 в) ұшында
 г) артқы қабырғасында
 д) бүйір қабырғасында
 7. Несепағардың бөліктері:
- а) іштік, жамбас астаулық+
 б) кеуделік және іштік
 в) іштік және сегізкөздік
 г) жамбас астаулық және құйымшақтық
 д) кеуделік және құйымшақтық
 8. ... несеп өндіретін ағза болып саналады.
- а) Бүйрек+
 б) Бауыр
 в) Көкбауыр
 г) Жатыр
 д) Несепқуық
 9. Бүйректің миылы заты ... құралған.
- а) пирамидалардан+
 б) бағаналардан
 в) кіші тостағаншалардан
 г) үлкен тостағаншалардан
 д) түбектен
 10. Бүйрек ішастармен ... жабылған.
- а) экстраперитонеалды+
 б) интраперитонеалды
 в) мезоперитонеалды
 г) ретроперитонеалды
 д) интра-, мезо- және экстраперитонеалды
 11. Тамырлы шумақ орналасқан.
- а) Шумлянский-Боумен қапшығында (капсуласында)+
 б) ілмекте
 в) проксималды иреленген өзекшеде
 г) дисталды иреленген өзекшеде
 д) ендіріме бөлігінде

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 52 беті

12. Бүйрек түбегін ... несепқуықпен байланыстырады.

- а) несеппағар+
- б) шәует шылбыры
- в) несеп шығаратын өзек
- г) шәует шығаратын өзек
- д) жатыр түтігі

13. Қасаға қосылысының артында ... орналасқан.

- а) несепқуық+
- б) үлкен шарбы
- в) тік ішек
- г) жатыр
- д) жіңішке ішек

14. Несепқуық ... қызметін атқарады.

- а) резервуарлық+
- б) несеп жасау
- в) қорғаныш
- г) фагоцитарлық
- д) секреторлық

15. Несепқуықтың ішкі қысқышы ... орналасқан.

- а) несеп шығаратын өзектің ішкі тесігі аймағында+
- б) ұшында
- в) денесінде
- г) несеппағардың кіретін жерінде
- д) несеп шығаратын өзектің сыртқы тесігі аймағында

16. Әйелдердің несеп шығаратын өзегі ... ашылады.

- а) қынап тесігінен жоғары және алдында+
- б) қынап тесігінің артында
- в) деліткінің алдында
- г) қынаптың бүйір жағында
- д) деліткінің оң жағында

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Дәрігер-рентгенолог бүйрек рентгенограммасын қарағанда оның түбекшесі қап тәрізді, кіші табақшалар бірден түбекшеге құятыны (үлкен табақшалар жоқ) көрінді. Даму варианттарын ескере отырып дәрігер бүйректің экскреторлық жолдарының қай пішінін көрді?

Жауап эталоны: Дәрігер рентгенолог бүйрек экскреторлық ағашының эмбриональдық пішінін тапты.

№2. Ауруда несеп-тас ауруы. Несеп ағардың қай жерлерінде тас тұрып қалып тесікті жабуы мүмкін.

Жауап эталоны: Түбекшеден шыққан жерінде, кіші жамбасқа өткен жерінде, қуыққа кірген жерінде.

№3. Шат сүйектерінің жарақатынан кейін, симфиз маңында жылжу байқалды. Қай ағзаның қызметі бұзылуы мүмкін?

Жауап эталоны: Бұндай жарақатта қуық бұзылады.

№4. Несеп шығаратын өзектің өткізбейтіндігінен, несепті қуықты тесіпшығару керек. Бұл манипуляцияны іш пердесін жарақаттамай жасауға бола ма?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 53 беті

Жауап эталоны: Балада, тесіп кіргізу құрсақтың алдыңғы қабырғасында симфиздің үстіңгі жиегіне жасалынады.

№5. Ауруда қабыну процесінде бүйректің милық заты зақымданған. Бұндай жағдайда нефронның қай бөлігі өзгереді.

Жауап эталоны: Бұндай жарақатта нефронның Генле ілмегі зақымданады.

№6. Бір бүйректің экскреторлық ағашының рентгендік суретін алу үшін контрасты затты сәйкес несеп ағарға салады. Қандай ориентирлер бойынша несеп ағардың тесігін қуықтың шырышты қабатынан табады?

Жауап эталоны: Несеп ағарлардың тесіктері үш бұрышты алаңының бүйір бұрыштарында орналасқан, қуықтың шырышты қабатында қатпарлар болмайды.

№13 сабақ

1. Тақырыбы: Несеп қуық. Несеп шығарғыш өзек.

2. Мақсаты: Несеп шығару жүйе ағзаларының құрылысын, топографиясын және қызметін оқу.

3. Оқыту міндеттері: Несеп шығару жүйе ағзаларының және жыныс ағзаларының құрылысын, топографиясын және қызметін студенттерге оқытып үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Несеп ағар, бөліктері, қысыңқылары.
2. Қуық, құрылысы, функциональді маңызы.
3. Несепшығаратын өзек.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 54 беті

4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).

6. Білім порталы www.ukma.kz

7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>

8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>

9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>

10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. Несеп ағардың ұзындығы:

- а) 25-30 см+
- б) 5-7 см
- в) 10-15 см
- г) 10-20 см
- д) 8-10 см

2. Несеп қуық ... орналасқан.

- а) қасаға симфизінің артында+
- б) қасаға симфизінің алдында
- в) сегізкөздің алдында
- г) сегізкөз-мықын буынының артында
- д) ұршық буынының жанында

3. Несеп қуық ... қабырғасынан түзілген.

- а) шырышты, шырышасты негізі, бұлшықетті, дәнекер тінді (адвентициялық) қабықтардан+
- б) шырышты қабықтан, шырышасты негізінен
- в) шырышасты негізінен, бұлшықетті қабықтан
- г) бұлшықетті, дәнекер тінді қабықтардан
- д) эпителийлі, сірлі, бұлшықетті қабықтардан

4. Несеп қуықтың шырышасты негізі ... болмайды.

- а) несеп қуық үшбұрышында+
- б) алдыңғы қабырғасында
- в) ұшында
- г) артқы қабырғасында
- д) бүйір қабырғасында

5. Несеп ағардың бөліктері:

- а) іштік, жамбас астаулық+
- б) кеуделік және іштік
- в) іштік және сегізкөздік
- г) жамбас астаулық және құйымшақтық
- д) кеуделік және құйымшақтық

6. Бүйрек түбегін ... несеп қуықпен байланыстырады.

- а) несеп ағар+
- б) шәует шылбыры
- в) несеп шығаратын өзек
- г) шәует шығаратын өзек
- д) жатыр түтігі

7. Қасаға қосылысының артында ... орналасқан.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 55 беті

- а) несепқуық+
- б) үлкен шарбы
- в) тік ішек
- г) жатыр
- д) жіңішке ішек

8. Несепқуық ... қызметін атқарады.

- а) резервуарлық+
- б) несеп жасау
- в) қорғаныш
- г) фагоцитарлық
- д) секреторлық

9. Несепқуықтың ішкі қысқышы ... орналасқан.

- а) несеп шығаратын өзектің ішкі тесігі аймағында+
- б) ұшында
- в) денесінде
- г) несеп ағардың кіретін жерінде
- д) несеп шығаратын өзектің сыртқы тесігі аймағында

10. Әйелдердің несеп шығаратын өзегі ... ашылады.

- а) қынап тесігінен жоғары және алдында+
- б) қынап тесігінің артында
- в) деліткінің алдында
- г) қынаптың бүйір жағында
- д) деліткінің оң жағында

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Дәрігер-рентгенолог бүйрек рентгенограммасын қарағанда оның түбекшесі қап тәрізді, кіші табақшалар бірден түбекшеге құятыны (үлкен табақшалар жоқ) көрінді. Даму варианттарын ескере отырып дәрігер бүйректің экскреторлық жолдарының қай пішінін көрді?

Жауап эталоны: Дәрігер рентгенолог бүйрек экскреторлық ағашының эмбриональдық пішінін тапты.

№2. Ауруда несеп-тас ауруы. Несеп ағардың қай жерлерінде тас тұрып қалып тесікті жабуы мүмкін.

Жауап эталоны: Түбекшеден шыққан жерінде, кіші жамбасқа өткен жерінде, қуыққа кірген жерінде.

№3. Шат сүйектерінің жарақатынан кейін, симфиз маңында жылжу байқалды. Қай ағзаның қызметі бұзылуы мүмкін?

Жауап эталоны: Бұндай жарақатта қуық бұзылады.

№4. Несеп шығаратын өзектің өткізбейтіндігінен, несепті қуықты тесіпшығару керек. Бұл манипуляцияны іш пердесін жарақаттамай жасауға бола ма?

Жауап эталоны: Балада, тесіп кіргізу құрсақтың алдыңғы қабырғасында симфиздің үстінгі жиегіне жасалынады.

№5. Ауруда қабыну процесінде бүйректің милық заты зақымданған. Бұндай жағдайда нефронның қай бөлігі өзгереді.

Жауап эталоны: Бұндай жарақатта нефронның Генле ілмегі зақымданады.

№6. Бір бүйректің экскреторлық ағашының рентгендік суретін алу үшін контрасты затты сәйкес несеп ағарға салады. Қандай ориентирлер бойынша несеп ағардың тесігін қуықтың шырышты қабатынан табады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 56 беті

Жауап эталоны: Несеп ағарлардың тесіктері үш бұрышты алаңының бүйір бұрыштарында орналасқан, қуықтың шырышты қабатында қатпарлар болмайды.

№14 сабақ

1. Тақырыбы: Еркек жыныс ағзалары: құрылысы, қызметі.

2. Мақсаты: Еркек адамның ішкі және сыртқы жыныс мүшелерінің құрылысын, топографиясын және қызметін оқу.

3. Оқыту міндеттері: Еркек адамның ішкі және сыртқы жыныс мүшелерінің құрылысын, топографиясын және қызметін студенттерге оқытып үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Сперматозоидтар пайда болу орындарымен аталық без қосалқысымен жылжуын өзекшелер кезеңмен атаңыз.
2. Аталық безде және аталық без қосалқысында қанша үлес бөледі?
3. Бір ұрық өзекшелерінің шірілмелі және аталық безқосалқысының өзектерінің қандай ұзындығы бар?
4. Ұрықшығарушы өзектерінің қандай өзектерінен пайда болады? Ол қай жерде орналасады?
5. Қуықасты безінің қандай үлестері бар? Олар қалай құрылған және қай жерде орналасады?
6. Несеп шығарғыш өзектерінің және шатаралықтың қатынасына қарай бульбауретральды бездер қай жерде орналасады?
7. Еркек жыныс ағзасының үңгірлі және кеуекті дененің сыртқы пішіні және орналасуы қандай?
8. Еркек несепжібергіш өзегінің простата бөлігінің қабырғасында қандай анатомиялық құрылымды көруге болады?
9. Еркек несепжібергіш өзегінің қанша тарылтқыш бар? Олар қай жерде орналасады.
10. Ұманың 7 қабаттарын (қабықтарын) ретімен атаңыз.
11. Ұрық шылбыры қандай элементтерден тұрады?

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 57 беті

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1-ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

1. Еркектің сыртқы жыныс ағзасы:
 - а) ұма+
 - б) қуықасты безі
 - в) шәует шығаратын түтік
 - г) бульбоуретралдық бездер
 - д) шәует қуықшалары
2. Еркектің жыныс жасушалары... дамып жетіледі.
 - а) иреленген шәует өзекшелерінде+
 - б) атабез қосалқысында
 - в) қуықасты безінде
 - г) шәует қуықшасында
 - д) буылтық-несеп шығаратын өзек бульбоуретралдық безінде
3. Атабездің ... сперматозоидтар түзеді.
 - а) иреленген шәует өзекшелері+
 - б) шығаратын өзекшелер
 - в) тік шәует өзекшелері
 - г) атабез торының өзекшелері
 - д) атабез қосалқысының өзекшелері
4. Атабездің ... ішастардың туындысы болып табылады
 - а) қынаптық қабығы+
 - б) ішкі шәует шандыры
 - в) сыртқы шәует шандыры
 - г) көтеретін бұлшықеттің шандыры
 - д) атабезді көтеретін бұлшықет
5. Шәует шылбырының құрамына ... түтік жатады.
 - а) шәует шығаратын+
 - б) экскреторлық
 - в) шәует лақтыратын
 - г) қосалқы
 - д) шығарушы
6. Қуықасты безінің қызметі:
 - а) секреторлық+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 58 беті

- б) трофикалық
- в) қорғаныш
- г) резервуарлық
- д) фагоцитарлық

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Баланы қарағанда дәрігер оның сол аталық безі құрсақ қуысының ішінде екенін байқайды. Бұндай орналасуы аномалия ма немесе даму вариантты ма?

Жауап эталоны: Аталық бездің шат каналының тереңгі сақинасында орналасуы аномалия деп саналады.

№2. Қуық асты безі секрет шығарып қана қоймайды. Сонымен бірге несеп шығаратын өзектің сфинктірі қызметін атқарады. Адам өмірінің қай периодында тек несеп шығаратын өзектің сфинктері болып саналады?

Жауап эталоны: Жыныстық қабілетке жеткенше несеп шығаратын өзектің сфинктері болып саналады.

№3. Ауру еркектің қуық асты түбірің маңайында ісік пайда болды. Қуықтың синтопиясын ескергенде ісік қай ағзаға көшуі мүмкін?

Жауап эталоны: Ісік қуық асты безіне ауысуы мүмкін. Өйткені ол қуықтың түбінде орналасқан.

№15 сабақ

1. Тақырыбы: Әйел жыныс ағзалары: құрылысы, топографиясы, қызметі.

2. Мақсаты: Әйел адамның ішкі және сыртқы жыныс мүшелерінің құрылысын, топографиясын және қызметін оқу.

3. Оқыту міндеттері: Әйел адамның ішкі және сыртқы жыныс мүшелерінің құрылысын, топографиясын және қызметін студенттерге оқытып үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Аналық бездің беттерін және шеттерін атаңыз.
2. Аналық безде қандай жалғамалары бар?
3. Аналық без қосалқыларын атаңыз. Оның әрқайсысы қай жерде орналасады?
4. Жатырдың қандай иірілімдері бар?
5. Жатырдың жалғамаларын атаңыз және оның топографиясын сипаттаңыз.
6. Жатыр түтігі қандай бөліктерден құрылады? әрбір бөлігі қандай ажыратылатын ерекшеліктері бар?
7. Қынаптың қатпарларының бағаналары не болып табылады, олар қалай орналасқан?
8. Сыртқы әйел жыныс ағзаларының қандай қосылыстары (комиссуралар), жүгеншіктері бар?
9. Қынап кіреберісіне қандай бездердің шығарушы өзектері кіреді? Бұл бездер қай жерде орналасады?
10. Әйел несепжібергіш өзегінің өлшемдерін атаңыз (ұзындығы, кеңдігі).
11. Әйел несепжібергіш өзегінің қанша қысқыштары бар? Олар қай жерде орналасқан.

5. Оқыту және оқыту әдістері:

- анатомиялық препараттармен, сүйектермен, муляждармен, кестелермен және планшеттермен жұмыс жасау
- тестілік тапсырмаларды шешу
- ситуациялық есептерді шешу

6. Бағалау әдістері:

- ауызша сұрау

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 59 беті

- тестілік тапсырмаларды шешу
- тақырып бойынша глоссарии

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

негізгі:

1. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
2. Кузенбаева Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап: оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.
3. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. – М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014
4. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. – 376
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

қосымша:

1. Неттер Ф. Атлас анатомии человека: атлас - М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015. - 624 с

электронды ресурстар:

1. Адам анатомиясы. 3 т. 2-ші т. Спланхнология және жүрек-тамыр жүйесі [Электронный ресурс]: оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А.Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (836Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 488 б. с.
2. Адам анатомиясы. 3 томдық. 1- ші т. Тірек-қимыл аппараты [Электронный ресурс] : оқулық / И. В. Гайворонский [т/б.]; қазақ тіл. ауд. А. Б. Аубакиров. - Электрон. текстовые дан. (795Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 416 б. с.
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 1 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (490Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 456 бет. эл. опт. диск
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 3 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 376 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
5. Рақышев А. Р. Адам денесі. 3 томдық. 2 т. [Электронный ресурс]: оқулық / А. Р. Рақышев. - Электрон. текстовые дан. (1,42Мб).-М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 472 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
6. Білім порталы www.ukma.kz
7. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
8. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
9. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
10. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тестілер, есептер):

Тестілер:

1. .. овуляция нәтижесінде анабезде пайда болатын құрылым.
 - а) Сары дене+
 - б) Қоңыр дене
 - в) Ақшыл дене
 - г) Сүйелді дене
 - д) Емізіктәрізді дене
2. Жатырдың бөліктері:
 - а) түбі, денесі және мойыны+
 - б) түбі, денесі және құйрығы
 - в) денесі, мойны және басы
 - г) басы, денесі және түбі
 - д) басы, денесі және құйрығы
3. Жатырдың қабықтары:
 - а) эндометрий, миометрий және периметрий+
 - б) эндометрий, параметрий және сірлі
 - в) эндометрий, миометрий және сірлі
 - г) эндометрий, эндоневрий және эндомиций

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Қалыпты анатомия кафедрасы		044-42/11
«Анатомия» пәні бойынша тәжірибелік сабаққа арналған әдістемелік нұсқаулар		60 беттің 60 беті

д) эндометрий, периметрий және эпимизий

4. Әйелдің сыртқы жыныс ағзасы:

- а) деліткі+
- б) анабез
- в) жатыр
- г) жатыр түтігі
- д) қынап

5. Анабездің шеттері

- а) түтікті және жатырлық+
- б) жатырлық және қуықтық
- в) жатырлық және бүйректік
- г) түтікті және жамбасты
- д) түтікті және іштік

6. Әйелдер несеп шығаратын өзегінің сыртқы тесігі ... орналасқан.

- а) қынап тесігінің, жоғарыда+
- б) деліткінің алдында
- в) қынап тесігінің артында
- г) деліткіден артында
- д) қынап тесігінен алдында

7. Қуықасты безінің қызметі:

- а) секреторлық+
- б) трофикалық
- в) қорғаныш
- г) резервуарлық
- д) фагоцитарлық

8. Аналық клетка ... жасалады.

- а) анабезде+
- б) атабезде
- в) жатырда
- г) жатыр түтігінде
- д) қынапта

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Қынап арқылы жатыр мойнын қарағанда гинеколог онда көлденең саңлауды көрді. Әйел бұрын босанған ба?

Жауап эталоны: Гинекология келген әйел бұрын бала тауып босанған.

№2. Жатыр түтігін алу үшін гинеколог жатырың кең жалғамасының қай жерін хирург кесуі керек?

Жауап эталоны: Хирург жатыр түтігін алу үшін түтіктің шажырқайын кеседі.

№3. Босанудан кейін несеп-жыныс диафрагмасы жарақаттанды, оның кесірінен несепті ұстау қабілеті бұзылды. Бұл жағдайда қай бұлшық ет жарақаттанды.

Жауап эталоны: Шат аралығы жарақатынан кейін несеп шығару өзегінің сфинктері бұзылды.